

3/3.

A BUDAPESTI

ÁGOSTAI HITV. EVANG. MAGYAR-NÉMET GYÜLEKEZET

NÉPISKOLÁJÁNAK

ÉVI-ÉRTESÍTŐJE

AZ 1881/82. TANÉVRŐL.

III. ÉVFOLYAM.

Budapest, 1882.

Nyomatott Münster Károlynál, II. ker., főnteza 20. sz.

TARTALOM.

- A. Iskola és szülői ház.
  - B. Adatok népiskolánk ezévi történetéhez.
  - C. A tantestület.
  - D. A bevégzett tananyag.
  - E. Órabeosztás.
  - F. Tankönyveink.
  - G. Táblázatos kimutatás az isk. taneszközei, évi jövedelme és kiadásáról.
  - H. Tanulóink számának táblázatos kimutatása.
  - I. A községi iskolákra járó evang. tanulók létszáma és vallástan-órái.
  - K. A növendékek névsora.
  - L. A vizsgák sorrendje.
  - M. A jövő tanévre vonatkozó értesítés.
-

Iskola és szülői ház.

Az újabbkori paedagogia a nevelés és oktatás főcéljának tekinti a jó alkotó-hajlamnak s teremtő erőnek, az akaratnak kimívelését és ez által a nemes jellemnek fejlesztését, oly jellemnek, melynek alapja: a jó, szép és igaz után való törekvés, melynek szövétnekei: a józan ész és isten akaratja, — melynek támasza: magasztos elvek, és melynek eszménye: a kötelességnek teljesítése.

Ily jellemnek képzőhelye mindenekelőtt a példás családi étellel bíró szülői ház, melyben a gyermek benső szeretet és jó példa által első benyomásait nyeri; melyben magának azon gondolatkört alkotja, melyből a jónak akarása fakad; melyben kötelesség érzetét gyakorolja és szilárd életrendhez szokik.

De miután a családi élet — sajnos! — nem mindenütt bír ily erkölcsi befolyással, sőt sok helytt hanyatlásnak indul, vagy már teljesen romlott is, — miután ennek folytán sok gyermek a szülői ház áldását részben teljesen nélkülö-i, — miután továbbá a társadalom megkívánhatja, hogy tagjai nemcsak okosak, hanem jók is legyenek: az iskolának, nem szabad pusztán azzal megelégednie, hogy csak oktasson, hanem kell, hogy neveljen is; kell, hogy ott, a hol a családi élet jó, a szülői ház által vetett erkölcsi alapon tovább építsen, és ott, hol ezen alap hiányos vagy rossz, a hiányokat pótolja, a rontó befolyásokat ellensúlyozza, a netalán már felsarjadzott konkolyt kitépje és a jónak helyt szerezzen.

Szülői ház és iskola között ne legyen tehát oly viszony, mint a milyen úr és szolga között létezik, hanem téki-ntsék magukat olyanokúl, mint a kik valamely közös vállalatra egyesülnek s a kik egymásnak kezet nyújtva, annak sikeres véghezvitelére minden erejüket és tehetségöket áldozatúl hozzák.

Hogy a gyermekek nevelése sikerüljön, nem szabad a két nevelési főtényező közt ütnök lennie; nem szabad egymásnak céljaikra és eszközeikre nézve ellenmondaniok vagy nézetekben és cselekvéseikben egymás ellen kikelniök; hanem kell, hogy szívélyes egyetértésben s szép szövetségben karöltve munkálkodjanak az ifjuság szellemi és erkölcsi fejlesztésén.

És hogy ennek így kellene lennie, arra nézve nem is uralkodik nézetkülömbőség; de ha vizsgáljuk, valjon a valóságban meg van-e a helyes viszony szülök és tanítók közt, kiknek egyetértésétől az ifjuság üdve függ: sajnosan kell tapasztalnunk, mennyi tenni valónk van még e téren is. Ávagy magasztalható-e az, ha a szülök — gyermekök fejlődése érdekében a tanítóval igen ritkán vagy sohasem értekeznek, sőt ha azt — mint különösen nálunk a fővárosban csaknem általában mondható — nem is ismerik? ha a szülök, gyermekek haladásáról és magaviseletéről semmi tudósítást nem kapnak, talán még havi értesítő könyvecskék után sem; ha mind a két rész egymás ellen idegen és rideg állást foglal, vagy ha köztök épen félreértés uralg, közójök egyenetlenség és viszálykodás csempészte be magát és ennek folytán egymást titkon, sőt nyilvánosan bírálgatják és beesmérlik; ha továbbá a szülök egyenesen a tanterembe rontanak, a tanítót valamely paedagogiai eljárása miatt a gyermekek jelenlétében és azok hallatára kérdőre vonják, vagy gáncsolják, sőt testileg is bántalmazzák és — mindketten a bíróság elé kerülnek. — Valjon ily állapotoknál lehet-e csak szó is összhangzatos nevelésről? Könnyen belátható, hogy ily viszony csak kárhoztatandó és a gyermekek nevelésére is ártalmas és végzetteljes, de jellemképző sohasem lehet.

Demily módon jőjjeneklétre mindenhol az anyirakivántjó viszonyok a szülői ház és iskola közt?

Nézetünk szerint először az által, ha a szülök nem tekintik magukat a tanítók urainak, és viszont ezek nem hiszik, hogy ők az iskola egyedüli urai. A gyermekek nevelésére vonatkozólag a szülök természetsszerűleg a felhatalmazók, a tanítók pedig a felhatalmazottak. Mindketten ugyanazon cél felé törekesznek, és ha utjaikon néha-néha el is térnek egymástól, a célnál még is kell, hogy találkozzanak. A tanítónak ennek következtében tekintetbe kell vennie a derék és okos szülök óhajait és kívánatait: viszont pedig a tanító az a tapasztalt szakférfiú, ki a gyermekek kiképzése józan elveit tanulmányozta, ki a nevelés és oktatásra benső hajlamot érez-

vén, annak szenteli élete minden erejét, minden percét, miért is a szülők az ő útmutatásait és tanácsait követhetik és iránta bizalommal viseltethetnek. Szükség tehát, hogy kölcsönös egyetértésben mint egy és ugyanazon fenséges mű egymásmellé rendelt munkásai működjenek és a gyermekek nemesbítésén közösen fáradozzanak és egymást kölcsönösen gyámolítsák.

És mi által eszközölhető ily összhangzatos működés? Semmi más által, mint minél gyakoribb érintkezés által, hogy szülők és tanítók egymást jól megismerjék és közöszél és eszközök iránt egymással megegyezzenek. A tanítóra nézve ne legyen terhes, ha a szülők őt az iskolában felkeresik, hogy vele gyermekeik felett értekezzenek. Ha ő azoknak jó szándékát a néha tán kendőzetlen külsőség és mód daczára fel bírja ismerni, bizonyosan fog alkalmat találni, hogy alkalmas időben és alkalmas helyen található legyen, hol ő mind azt, mi szívéen fekszik, a szülőkkel közölheti és ez által sok jó magot hinthet el. Igen, a tanító jelszava legyen a gyakori szellemi közlekedés a szülőkkel!

Lelkiismeretes, gondos szülők vajmi sokszor szeretik tudni, miképen felelnek meg gyermekeik az iskolai kötelességeknek; valjon szorgalmasok és figyelmesek-e, elegendőképen haladnak-e a tantárgyakban, avagy szükséges-e, hogy segítsenek ők is egyik vagy másik dolgon; valjon illendően és jól viselik-e azok magukat? Ezen és ehhez hasonló, tán néha nagyon is kellemetlen kérdéseket senki sem veheti rossz néven, mert ez egyrészt a szülőknek teljes jogában áll, másrészt pedig szent kötelességök is; és lelkiismeretes tanító nem is hagyja felelet nélkül; mert tudja, hogy a szülő ez által saját gyermeke javát óhajtja előmozdítani. E célból kiállítja a tanító évnegyedenként vagy havonként a gyermekek általános osztályzatait, melyek a szülők által aláírandók; — rendkívüli esetekben levélileg fogja a szülőket értesíteni, sőt ha szükséges, időt és fáradságot sem fog restelni, hogy a szülői házat személyesen felkeresse és a családnak közreműködését kikérje.

Ezenkívül szülői ház és iskola közt alkalmas közlekedési eszközül szolgálnak továbbá a nyilvános vizsgálatok is, habár nagyon jól ismerjük azon paedagogiai ellenvetéseket, melyek azok ellen hangoztatnak. Ha azonban a vizsgálatok helyesen rendeztetnek, úgy hogy azokon csakis a lefolyt tanévben tárgyalt tananyag mutattatik be rövid és becsületos

módon és azoktól minden különös begyakorlás távol marad, nem szeretnők a vizsgákat nélkülözni, mert azok úgy a tanítóra, valamint a tanítványra nézve is nemcsak ösztönül, hanem egyszersmind jutalmul is szolgálnak és kétségen kívül egyike azon eszközöknek, melyek a szülői ház és iskola közti kapcsolatot szorosabbra fűzhetik.

De ha a szülők csupán az évi vizsgálatok alkalmával látogatják az iskolákat, az még nem felelne meg céljainknak teljesen. Hű tanítónak csak kellemes lehet, ha sikeres nevelési munkálkodásukat, mely mint a természet csak rejtett csendben fejlődik, máskor is gyakorta figyelemre méltatják azon személyek, kik annak megítélésére leginkább hivatva vannak. Azért óhajtandónak tartjuk az iskolának a tanórák alatti látogatását. Bárcsak minél gyakrabban használnák a szülők és előljárók ez alkalmat, s vajha a tanítóknak is volna idejük és módjuk egymásnak tanítás közben kölcsönös meglátogatására. Magától érthető azonban, hogy a vendégeknek nem szabad az oktatás rendes menetét zavarniok vagy a tanításba zavarólag közbe szólniok, hanem netaláni megjegyzéseiket csak a tanítás befejezése után nyilváníthatják. De mint tanító, kell, hogy érdekeljen, miképen vélekednek mások az én módszerem, fegyelemtartásom, bánásmódom és az általam felmutatott eredmény, iránt és épen a szülők, kik gyermekeikkel oly szoros összeköttetésben állnak, tulajdonságaikat, tehetségeiket és iparkodásukat legjobban ismerik és haladásukat leginkább figyelemmel kísérik, adhatják legjobban a tanítónak értékre tapasztalataikat; ez pedig mindeneket megvizsgálván és a legjobbat megtartván, ilyenkor kedves alkalmat nyer arra, hogy a szülék fogékony szívére is hasson, és mi a legfőbb: ilyen intézkedés által az iskola a nép életében gyökeret verne és tekintélyében és bizalmában csak növekedhetnék, különösen, ha az iskolai ünnepekre is, mint pl. új tanítónak bevezetése alkalmával, nemzeti s ifjusági ünnepekre, s egyebekre a családok is mindég meghívattának, tekintetbe sem véve, hogy ily alkalmaknál a szülők szívesebben is nyújtsák iskolai célokra filléreiket, mi szinte nem teljesen megvetendő.

Még inkább elérhető volna célunk az iskola és szülői-ház közti kölcsönös közlekedés előmozdítása ügyében, ha a tanítók nevelési egyletekben felolvasásokat tartanának, melyek által a szülőket fontos hivatásukról, újabb pedagógiai s más efféle kérdésekről s nézetekről, felvilágosítanák és az ebből származó eszmecserék által a szülőknek is alkalmat nyúj-

tanának, egyről-másról nyilatkozhatni. És ha ezeken kívül a tanítók még társadalmi úton és a sajtó és napilapok útján is iparkodnak a szülőkkel összeköttetésbe lépni, úgy mind ez nemcsak az iskola javára, hanem a népelet emelésére és nemesbitésére is fog szolgálni.

Ily paedagogiai összeköttetés által a szülők arra is fog-nának emlékeztetni és szoktattatni, hogy ők is azon feltételeket teljesítsék, melyek alatt a tanítók működhetnek, hogy ők is a tanító munkálkodását kiegészítsék. Így például kell, hogy a gyermekök erkölcsi és szellemi fogyatkozásnál a tanító tanácsát oly őszintén és bizalomteljesen kikérjék, mint a mint testi bajoknál az orvoshoz fordulnak; sohasem szabad azoknak titkos hibáit és tévedéseit előtte szépítgetniök vagy eltitkolniök, hanem felszólítás nélkül is őszintén bevalaniök. Továbbá kell, hogy a szülők arra indíttassanak, hogy a gyermeköket kötelességeik teljesítésére serkentsék, a pontos, rendes és tiszta látogatásra kényszerítsék, a házi feladataik gondos kidolgozását ellenőrizzék, és a kedély mindazon tulajdonságait és mindazon erényeket ápolják, melyre az iskola kevésbé alkalmas; kell, hogy a szülői házban is uralkodjék jó szellem: a szeretetnek, a békének, a feddhetlenségnek szelleme, mely atyát, anyát és testvért egy értelemben lelkesítsen.

Mindennek a szülők annál inkább fognak megfelelni, ha az iskolában uralkodó általános elveket, sajátos viszonyokat és törekvéseket kellőleg ismerik. Miután azonban az egyeseknek ez ideig úgy szólván még teljesen hiányzik az alkalom, hogy az iskolai nevelés és oktatás lényegéről és a paedagogiának és módszertannak a szakembereknél érvényre jutott elveiről maguknak tudomást szerezzenek, és ebből a tanítványok hátrányára az iskola és ház között nem ritkán félreértések, sőt ellenszegülések fejlődnek, azért a következőben egyes általános paedagogiai kérdések felett akarunk értekezni, hogy ez által a kezeinkre bízott gyermekek mélyen tisztelt szülői és iskolánk közt kívánatos egyértelműség és összhangzatosság még inkább fejlődjék és szilárdíttassék.

Az iskola legközelebbi és leglényegesebb feladata mindenestre, hogy a gyermekekkel mind azon ismereteket és ügyességeket elsajátíttassa, melyekre majdan az életben szükségök leend, és a szülők is — nagyon csekély kivétellel — majdnem kizárólag azt követelik, hogy gyermekeik az iskolában lehetőleg sokat tanuljanak.

A mi a tényleges ismereteket és ügyességeket illeti, az iskola készséggel el is fogadja a szülők azon óhaját, hogy ott annyi, a mennyi lehetséges, taníttassék; csak hogy a lehetőség határai felett a nézetek nagyon is szétágznak. Mindenek előtt nem szabad a sokat a sokfélével felcserélni. Az iskola-ügyekben járatlannak gyakran egy különféle tárgyakkal bővelkedő tanterv nagyon is tetszik; de a szakérő tudja, hogy ezen sokféle által az alapos eredmények egyesekben lényegesen, és nem csak aránylagosan, de egyáltalában korlátoznak, oly annyira, hogy összesen kevesebb tanulatik, mint ha ugyan azon idő alatt csak a legfontosabb szakok tárgyaltattak volna. Iskolás gyermeknek még nem való a sokoldalúság, mert ha bírnia is a sokféle anyagot elsajátítani, az csak az alaposság rovására történék. Azért, különösen az alsóbb osztályokban a tantervnek lehetőleg egyszerűnek kell lennie. És a mi az egész tantervre nézve áll, az vonatkozik az egyes tantárgyakra is, melyeknél a sokféle miatt a fontos részletek szinte rövidséget szenvednének és az érdekség után való törekvés által a gyermekekben alaposság helyett csak felületes kíváncsiság képezetnék, mely inkább káros, mint hasznos.

A tananyag helyes meghatározása a tanmódtól is függ. Nem oly igen régen a múltban, és sok iskolában még ma is csaknem kizárólagosan az emlékező tehetséget tekintték azon szellemi erőnek, melyet művelni kell, miért is az egész tanítás csak gépies emlékeltetésből állt. De az ily módon elsajátított tudásnak nagyon csekély az értéke; mert az ismeretek, inkább szó-, mint szakismeretek, nagyon hamar elfeledtetnek és ha jó eszű gyermek meg is tartja azokat hosszabb ideig, még is csak holt ismeretek maradnak azok, melyeken semmiféle szellemi képesség nem alapulhat. Ennek ellenében a mai paedagogia azt követeli, hogy minden tanítás szemléltető és kifejtő legyen, hogy a gyermek minderről, a mit tanul, tiszta fogalmat nyerjen és a vele közölt tények és igazságok teljesen szellemi sajátjává legyenek. Ily sok időt igénylő tanmód mellett természetesen kevesebbet lehet tanítani, mint gépies emlékeltetés által, de a gyermeknek értelme, észlelő tehetsége, ítélő ereje és kombináló képessége ébresztetnek, fejlesztetnek és gyakoroltatnak és csak ily tanítás nevezhető valódi tanításnak. Azért a szülők csakis e szempontból ítéljék meg az iskolának becsét: ne nézzenek a tárgyalt tananyag mennyiségére, hanem az elsajátított tudásnak alaposságára és a helyes és tiszta fel-

fogásra; és legyenek meggyőződve, hogy gyermekek a folytonos szemléltető, beszéd és értelem gyakorlatok által szellemileg tanult dolgozni, melynek haszna már a későbbi iskola-években, de különösen felnőtt korában ugy a nyilvános, mint saját belső szellemi életében szembe fog tűnni.

Azon gyermekből, ki ily tanmód által oktattatik és a kinek összes természeti tehetségei fejlesztetnek, egész, testileg és szellemileg, kedélyére, akaratára és értelmére nézve összehangzatosan képzett ítélet- és munkaképes ember lesz, ki nem függve a születés és szerenese körülményeitől, az élet minden viszonyai közt az emberi társaság hasznos, saját magával megelegedett és boldog tagjává válik.

Gondoskodjunk továbbá arról is, hogy a l a m e n n y i b e n s ő e r e i n e k t e r m é s z e t e s f e j l ő d é s é r e melegség és világgosság árasztassék, hogy azoknak növekedése gondos szeretettel kísértessék és ápoltsassék, hogy a tetterő szelid, de biztos kézzel a hasznos és jó pályára irányoztassék. Ezt pedig a tanulás egyedül nem eszközölheti; a gyermeket nevelni is kell, mint a csemetét, nem pedig csak képezni, mint a művész a maga művét alakítja. Hadd élvezzék a fiúcskák és leánykák a szülői szeretet napfényében gyermekségüket teljesen és helyesen; teljes gyermekből legelőbb lesz helyes és teljes ember. Ezzel azonban korán sem akarjuk azt mondani, hogy az iskolai oktatás csak lazán vétessék igénybe, vagy hogy a gyermekek ne tanuljanak, hanem igenis azt, hogy t u l n e t e r h e l t e s s é n e k. Ismerek egy 8 éves leánykát, kinek anyja nem engedi, hogy dolgainak bevégezése után babájával vagy egyébbel játszassék, vagy barátnéival társaloghasson, mert ez szerinte időpazarlás volna. Ha egy szabad órája van, azonnal ott terem a francia nevelőnő, hogy a zongorához ültesse vagy a vocabelokkal gyötörje. Lehet, hogy e szegény kicsinyből majdan sápadt delnő lesz, ki tán virtuozitással zongorázik és ügyesen parlíroz, de hivatásának élő, boldog és boldogító nő aligha! Azert ne rontsuk gyermekeink boldog jelenét nagyon is kétes jövőjük tekintetéből!

Legyen a tananyag megválasztása, mennyisége és módszere minden korra nézve, akkép berendezve, hogy a gyermek általa t u l n e t e r h e l t e s s é k és az bennök elégedetlenséget ne szüljön. Hanem aztán ne is követeljék a szülők az iskolától, hogy az gyermekeiket egész napon át foglalkoztassa. Sok szülő azon megbocsátható té edésben él, hogy a s z á m o s h á z i f e l a d a t az iskolai munkának és haladásnak mértéke, a házi dolgozatok mennyisége szerint ítéli meg a tanító szorgalmát

és lelkiismeretességét. Más szülőnek ismét azért tetszik a sok feladat, mert ezek gyermekeiket elfoglalják és őket azon fáradság alól felmentik, hogy maguk foglalatoskodjanak azokkal. Ilyen szülők bizony az iránt sincsenek tisztában, a mit gyermektől egyáltalán követelni lehet. Tekintetbe véve, hogy gyermekeink naponként 4—5 órát az iskolában töltenek, leánykáink meg azonkívül 1—2 órában kézimunkával vannak elfoglalva: az alsóbb osztálybelieknek házi munkát csak a szabad délutánokra lehetne feladni, és a felsőbb osztálybelieknél is azoknak elkészítése legfőlebb egy órát vegyen igénybe; mert 6—7 óránál tovább tartó folytonos szellemi munkát a felnőttek sem bírnak igen, hogy ne sinlődnék alatta tehát a még fejletlen gyermek?

Lesznek szülők, sőt talán egyes tanítók is, kik ezen állításainkon kételkedve, azt kérdezendik, vajjon, hogyan lehet ily csekély mennyiségű házi munkával a kitűzött bő tanczélokat elérni. Ezeknek azt feleljük, hogy — ha bár ezen tanczéloknak alábbszállítását mi is nagyon üdvös dolognak tartjuk, de miután ez nem tőlünk függ — úgy, ha a tulajdonképi tanítás által elérendő feladatot nem a gyermek magánszorgalmára bizzuk, ha a tanító az iskolai órákban maga is a gyermekkel hathatósan dolgozik, és a tanórárt minden körülmény közt — fődolognak, a házi feladatokat pedig esetleg nélkülözhető mellékdolgoknak tekinti.

Mert bizony voltak tanítók, — most az ilyenek talán már a kivételek közé számíthatók — kiknél a tanítás csak annyiból áll, hogy ma kikérdezik a tankönyvből azt, a mit tegnap feladtak, és a mit ma feladnak, azt holnap fogják kikérdezni, legfőlebb hogy pár szóval némi magyarázatfelét is vegyítenek közé, feltéve, hogy ahhoz a kikérdezés után még idő marad; és így egy tanóraért magán szorgalomra két órát igényelnek. Ha ennek ellenében a tanító a nyomtatott paragraphus helyett szabadon elcádjá, a mi szellemi tulajdona, — ha a kikérdező tanmód által a tanítványok érdekét és figyelmét leköti, — ha tevékenységöket az által, hogy általuk feltaláltatja, a mit maguk feltalálhatnak, fokozza, — ha végre a különféle szemléltető eszközöket szorgalmasan és helyesen alkalmazza: akkor azok a tárgy tartalmát már a tanóra alatt fogják teljesen felfogni, a tárgy iránti érdeklődéssel magától gerjed bennök azon óhaj, hogy a tanultat megtartsák, és nem várják, hogy erre még külön felszólíttassanak, vagy ha igen, az csak nagyon rövid idő fog igénybe venni, míg a gépies emlékelés, a gondolkozási

nélküli bemagolás mindég csak kinzás marad; nem is tekintve azt, hogy a könyvnélkülözés nem minden gyermekre nézve egyforma munka, hogy némelyik egy negyed óra alatt megtanulja azt, a mit egy másik gyermek a legjobb akarat mellett két óra alatt sem bir megtanulni. Kerüljük tehát a könyvnélkülöztetést mint házi feladatot, a mennyire csak lehet, és akkor megkiméltük tanítványainkat nem csekély mértékben egyik szokásos, de csaknem teljesen felesleges gyermekkinzástól!

Áttérve az írásbeli házi feladatokra, megkülönböztetek azoknál egyszerű lemásolási feladatokat és tulajdonképi dolgozatokat, ide számítván a számtani feladatokat is. Amazoknak az a fő-céljok, hogy általuk a gyermek elsajátítsa a gépies és helyes írást. Hogy azonban e munka fárasztó ne legyen, csak kevés adassék fel; de azután szigoruan követeltessék, hogy az lehetőleg jól és csinosan legyen írva. Tartsuk meg a gyermeknek ilyen munkákhoz való kedvét, és ha látjuk, hogy az osztály nagyobb része nem kielégítően végezi azt, inkább kevésbitsük, mintsem hogy büntetésül a feladott munkát kétszereznök. — A tulajdonképi dolgozatok csak oly anyagra vonatkozhatnak, mely az iskolában teljesen megmagyaráztatott, és ezeknél is hibás volna az olyan eljárás, mely — mint a könyvnélkülöztetésnél — az iskolában elvégzendő, de el nem végezett tanítást az otthon való dolgoztatás által akarná pótoltatni. Nem használ például semmit, ha egész füzeteket tele is írna a gyermek név és igeragozásokkal, ha egy adott mondat kaptafájára 40—50-et ír, de az arra vonatkozó nyelvtani szabályt az iskolában megérteni nem tanulta volna; ő csak utánozná gépiesen a mintát, végezne egyszerű írásmunkát, e mellett legtöbbsnyire nem is szépen. Követeljünk aránylag rövid, de jó dolgozatokat, mi csak az által érhető el, ha a tanóra alatt az anyag alaposan megmagyaráztatott, úgy hogy a tanítvány azt teljesen felfogta és érti és ha arra is vagyunk tekintettel, hogy a feladott dolgozat őt érdekelje és serkentse. Csak ilyen házi feladatok által tanul a gyermek igazán dolgozni, azaz munkáját önállóan és saját kezdeményezése folytán végezni, ilyenkor fog a sikerült dolgozatnak örülni és ez által hozzászokni, kötelességeit teljesíteni, mi fontos erkölcsi haszon.

Ha a házi feladat mennyiség és minőségre nézve a tanítvány tehetségeinek és erejének megfelel, követelni is lehet és kell, hogy ő azt önállóan készítse el. Sok szülő azt

hiszi, a gyermeknek okvetlen kell segítség, hogy iskolai dolgozatait elvégezhesse és az iskolában haladhasson, és nem gondolják meg, hogy ez által épen a házi dolgozatok főcélja teljesen elvész; mert ha a gyermeket nem akarnók általok önmunkásságra s önállóságra vezérelni és szoktatni, sokkal egyszerűbb volna, ha valamennyi tanuló egy-két órával naponkint tovább maradna az iskolában és azután házi feladatot nem kapnának. Semmi kifogásunk ugyan az ellen, sőt óhajtjuk, hogy a szülők az iskolai munkák iránt érdeklődjenek, itt-ott egyet-mást a gyermekkel még egyszer megbeszéljenek, néha-néha technikai nehézségeknél segédkezet nyujtsanak, vagy a netalán könnyelműebb gyermeknél rendes és pontos dolgozásra ügyelnek; de soha sem üdvös a gyermekre nézve, ha ezen segédkezés annyira elkényeztető, hogy a dolgozatot szóról-szóra tolla alá mondják, vagy egészen elírják neki, sőt le is írják helyette. Ha a tanítvány a feladott munkát kidolgozni nem bírja, azt a tanítónak tudnia kell, nem azért hogy dorgálja, vagy büntesse, hanem, hogy a bajon segítsen!

A mennyire a család házirendje és a gyermek sajátása megengedi, továbbá azon időnek szabad meghatározását is szeretném a gyermekre magára bizoni, a melyben feladatát kidolgozni akarja; mert az is nevelési tényező és erkölcsi cselekvés, ha a gyermek — tudván, hogy valami dolgot bizonyos időre el kell készítenie, — minden felszólítás és külső kényszer nélkül hozzá is fog a munkához; mi által egyszersmind megtanulja, idejét czélszerűen beosztani Természetes, hogy a gyermek ezen szabad ténykedését is gondosan ellenőrizni kell, és őt, ha szükséges, utbaigazítani.

Ha a szülők ezen ellenőrködést vagy elfoglaltságuk miatt, vagy kényelemből vagy bármi más okból, házi nevelőre vagy gouvernantera bizzák, az ugyan szabad tetszésöktől függ, de meggyőződésünk, hogy a gyermekre nézve kimondhatlanul üdvösebb, hasznosabb, ha látja, mennyire érdeklődik maga az apja, anyja iskolai élete iránt. Gyermekének nevelése különösen az anya hivatása, és ha ez már eleve nem akar arról lemondani, hogy műveltnek tekintessék, kell is annyit értenie, a mennyi ahhoz szükséges, hogy gyermekének az elemekben a kért utbaigazítást megadhassa és ha netalán előtte ismeretlen tárgy merülne fel, nem fog ártani, ha gyermekével együtt tanulja; az erre szükséges idővel végre az anyának — feltéve, hogy a mindennapi kenyérszerzés gondja alól fel van mentve — mindig kell rendelkeznie; azt pedig hinni sem akarnók, hogy volna

igazi anya, ki nem szeretne gyermekével foglalkozni, kinek ahhoz kedve hiányoznék!

Hogy továbbá munkánk sikerüljön, hogy sem tanítónak, sem tanítványnak a tanítás és tanuláshoz való kedv meg ne keserítették, nem szabad az iskolai oktatást ahhoz nem értő házi tanító által megzavartatni. Sokan, kiknek az első oktatás fontosságáról fogalmuk sincs, azon hitben élnek, hogy könnyű dolog, kis gyermeket az elemekre tanítani. Elő is fordul néha, hogy a dada megtanít egy-egy gyermeket az ABC-re, lerajzoltatja vele a betűket és fejébe veri a kis egyszerűséget. A ki gyermeke iránt így vétkezik, annak azért a felelősséget is el kell viselnie! A tudományos, ugy tapasztaláson, mint lélektani észlelésen alapuló paedagogia üdvösebb dolgot ismer már a gyermek számára, mint betűalakokat és számneveket, melyekkel sokszor agyon kinoztatik. A tudás és megértés, a gyermek szellemi fejlődése nem gépies mestermű, hanem virág, mely gondos ápolás mellett annak idején nyílik, és a kilátni akarja, miképen virágzik, az tudjon várni is! Azért ne türelmetlenkedjenek a szülők, ha gyermekek két három hónap múlva, miután az iskolába adták, még nem tud az ujságból betűzni; ha az első évben 10 ujjánál többet nem igen tud számolni, ha a második, harmadik évben nem tanul Indiáról és a Hottentottákról. Legyenek meggyőződve, hogy egy tapasztalt tanító által az újabb paedagogia és methodika elvei szerint oktatott gyermek többet tud most, mint mi felnőttek azon korban annak idején tudtunk és ne akarják mind azt, mit felfogásuk szerint az iskolának nyújtania kellene, de nem nyújt, a házi tanító által gyermekökkel be-magoltatni. Számos példát tudnánk felhozni, hogy az ily gyermek sem az iskolában, de otthon sem tanul becsületesen, mert fogalmai összezavartatnak, ereje túlterheltek. Ha már van házi tanító is, az forduljon az illető osztálytanítóhoz, tanulmányozza az osztály tananyagát és az iskolában követett módszert, és mi mindig készséggel és részletesen fogjuk mindkettőre vonatkozólag a kellő felvilágosítást megadni!

De mivel foglalatoskodjanak a gyermekek vagy inkább mivel foglalatoskodtassuk őket azon órákban, melyeket nem az iskolában vagy iskolai dolgokkal töltenek, hogy terhünkre ne legyenek? Ezt kérdezte tőlem egy apa, ki keveselte a gyermekének adott feladatokat. A felelet reá: Vigadjanak a gyermekek, szaladjanak és ugráljanak, hadd szórakoztassák magukat mindenféle gyermekies és komoly játékkal; mert az ugy testi, mint szellemi javukra szolgál, sőt szükséges. De a

játék játék legyen, azaz: szabad elhatározásból a gyermek saját hajlamainak megfelelő tevékenység, hogy az által azon sajátos tehetségei is fejlődjenek, melyeket a tulajdonképi oktatás kevésbé ápolhat. — Nem rendelkezünk annyi helylyel, hogy itt a játékról bővebben értekezhettünk. Ezen tárgyat ennek folytán egy későbbi értesítőnkre tartva fel, e helytt csak annyit akarunk megjegyezni, hogy a játék is számos alkalmat nyújt, mely által a gyermek képzelme, tetteje és ítélő tehetsége erősül; — szelleme, kedélye és jelleme érlelődik, feltéve, hogy a család kellő értelemmel kellő figyelmet is fordít gyermeke játékára! Azért hagyjuk meg a gyermeknek a természet által neki ajándékozott jogát, hogy gyermekségében életének örvendhessen; ne terheljük túl sem az iskolában, sem otthon tanulással és feladattal, hogy elegendő szabad ideje maradjon, szabad — de okszerűen vezérelt — foglalkozásra és fölvidító — de egyszersmind hasznos — játékra.

Bevezetésünkben említettük, hogy az iskolának nem csak oktatnia, de nevelnie is kell. Ezt teszi közvetve a tanítás által, közvetlenül a szoktatás és gyakorlás által, és jó iskolának csak az mondható, a melynek minden tanítását és intézkedéseit az erkölcsi nevelésre való tekintet hatja át és vezérli.

Az erkölcsiségre, illedelemre és nemes magatartáshoz való szoktatásra hat az iskola nevezetesen azon szilárd rend által, melynek tanító és tanítvány minden cselekvéseikben magukat alávetni kénytelenek és melyet okvetlen fenn kell tartani, hogy a tanítás sikere ne kockáztassék. Az iskolai rendszabályok azonban a szülőknek sokszor túlszigorúaknak látszanak, minek folytán kimenthetőnek tekintik, ha gyermekeik azokat áthágják, miben aztán sok felreértésnek csirája rejlik!

Azért — ennek elejét veendő — be akarjuk bizonyítani, mily múlhatlanúl szükséges a szigorú rendtartás egyrészt az iskolai célok elérésére, másrészt mily befolyással van az a jellemképzésre és erkölcsi nevelésre.

Ezen rendszabályoknak egyike például azt követeli, hogy egy egyesnek nem szabad olyas valamit tennie, a mi a többieknek nincs megengedve; nem szabad külön engedély nélkül helyét elhagynia, kell illendően ülnie és magát csendesen viselnie; nem szabad tetszése szerint iskolaeszközeivel babrálnia, vagy oly tárgyat kezében tartania, mire épen nincs szüksége; nem szabad társaival fecsegni, vagy felszólítás nélkül kérdezősködni és beszélni. Ezen és ehhez hasonló szabályok az iskolai élet-

ben avatatlanoknak bizony szigoruaknak, tán feleslegeseknek fognak látszani, mert egészen ártatlan dolgok, melyek ott-hon — még pedig teljes joggal — meg vannak engedve. Ha azonban tekintetbe vesszük, hogy a gyermek ilyen nyugtalanzkodások és félbeszakítások által nem csak maga lesz szó-rakozottá, hanem társait is zavarja; — ha föltehető, hogy a mit az egyik gyermek tesz, a következő perczben egy másodiknak, harmadiknak tizediknek is eszébe jut, könnyen belátható, esetleg mennyi időt rabolhatnak ily zavargások a tanórákból. — De nem csak időtakarítás szempontjából kell ezen fegyelmet gyakorolnunk, hanem mert ennek magában véve is van nem megvetendő nevelési értéke. A jellemképzésre ugy, mint a későbbi életre fölötte fontos, hogy már a gyermek is tanuljon bizonyos rendhez szokni, pillanatnyi hajlamait és fölgerjedéseit elfojtani, nyelve és tagjai felett uralkodni. A gyermek önkakarata ez által ugyan zaboláztatik, de saját testi érzelmeinek és szeszélyeinek féktelen sugallatai fölött gyakorlandó akarat ereje fejlesztetik és erősíttetik.

Ha a tanítványnak nem szabad mindég maga magát előtérbe tolnia, természeti önzése is fékeztetik, valamint végre jogérzete is, melyre mindenkinek a nyilvános életben oly nagy szüksége van, fölébreztetik és fejlesztetik az által, ha neki egyrészt tanulótársainak jogát kell tiszteletben tartania, másrészt pedig azoktól saját személyének tekintetbe vételét szabad követelnie.

Illedelemre és jó szokásra neveli az iskola tanítványait még azon rendszabályok által is, melyek a tanítás előtti és utáni, ugymint a szünetek közti magatartására vonatkoznak. Ilyenkor nagyobb szabadság van megengedve, mint a tanítás alatt, mert a test- és léleknek helyes mértékre megszorított mozgása felfrissíti és szükséges, hogy a tanítás alatt jobban kibírja a csendes magatartást; de ezen mozgásnak és társalgásnak nem szabad pajzán turbékolássá és vad lármává fajulnia, hanem viselje magát ugy, mint mivelte embernek magát tisztességes társaságban viselnie kell, az által egyszer-smind azon tiszteletet is tanusítván, melyet az iskola tanítványaitól joggal követelhet.

A család az iskola ebbeli törekvéseit hathatósan elősegíti, ha az ebbeli elveit és intézkedéseit méltányolja és tekintetbe veszi, úgy mint viszont felette akadályozólag és zavarólag hatna, ha az iskola rendszabályait félreértene és ennek folytán rosszalását még gyermeke előtt is nyilvánítaná. Ez pedig — sajnos! — vajmi gyakorta történik. Ha a ta-

nítvány valamely hanyagságért, kötelességmulasztásért vagy az iskolai rendszabályok áthágásáért feddettik vagy megbüntetik, legtöbbször még az igazságmondásra szoktatott gyermek is a büntetést maga után vont legközelebbi okát mondja csak meg, mely azonban az azt kísérő körülményektől különválasztva, sokszor nagyon csekélynek látszik némely szülő szemében. Szigorúnak tekintetik például sokszor, ha a gyermek megfenyítettett, mert szomszédjával fecsegett vagy a szünet alatt lármázott, ha ezen fenyítés egy fokkal sem nagyobb, mint azt otthon az anyja által naponkint, tán óránkint kell viselnie. Ha a szülők azonban meggondolnák, hogy az illető gyermek rossz magaviseletével az oktatást az egész osztály hátrányára zavarta, hogy a büntetést érdemlett cselekvés minden tanulónak egyszer mindenkorra megtiltatott, az illető arra pedig különösen és ismételten figyelmeztetett, így egészen más színben tűnik az fel. A gyermek nem az ártatlan pajzánkodása és csacsogása végett büntetettik, hanem mert könnyelműen vagy szándékosan nem engedelmeskedett; engedelem nélkül pedig iskola nem gondolható, gyermek nem nevelhető.

Rendesen tehát csak félreértésben kereshető az indító ok, ha iskola és család közt ellenséges hangulat létezik és hosszú tapasztalásunk következtében biztosíthatjuk a t. szülőket, hogy az ily kedvezőtlen hangulat kedvezőre változott, ha a tanítóval nyugodtan és értelmesen értekeztek a dolog felett. Ha a szülők azonban, a helyett, hogy hozzánk fordulnának, rosszalásukat a gyermekek előtt is nyilvánítják, azokat oltalmukba fogadják, sőt a büntetést megakadályozni is akarják, akkor az iskola befolyása ezen gyermek nevelésére tönkre van téve. Magától érthető, hogy az alatt a tanítás eredménye is szenved; de még sokkal kártékonyabb befolyást gyakorol a szülők ilyen eljárása a gyermekekre nézve, ez által az iskola és tanító iránti bizodalmit és szeretetét elveszti, és a kinek a tanuláshoz való öröme, az iskolai élet iránti kedve megkeserítettik. Ama bizalmatlansággal, melyet a szülők a gyermek előtt kifejezett tanító ócsárolása által annak szívében egyszersmind oly erzelmet is ébresztenek, mely a gyermeki kedélyben teljesen természetellenes és a melyben ez magát valóban boldogtalannak érzi. De ily viszálykodás által a szülők tekintélye is szenved. A gyermek, ha hibázott az iskolai renddel s tanítójával szemben, érzi is, hogy neki nincs igaza. Ha már most a túl engedékeny szülők az esetet kimentik, melyet a gyermek maga saját lelkiismerete előtt igazolni nem

bir, ez a szülők igazságérzetében és helyes ítéletmondásában kételkedni fog és ha ennek következtében ez tán később szándékosan számít a szülők e gyöngeségére és visszaél azzal, szomorú erkölcsi súlyedésnek alapja van megvetve. Ha ellenben a szülők az iskola paedagogiai elveit ismerik, a tanító eljárását a gyermek előtt még akkor is helyeslik, ha az netalán igazolatlanul látszik is, ha kétes esetben a helyes úton és módon keresik a felvilágosítást, akkor a nevelési befolyás a gyermekre nézve összhangzatos marad és üdvös lesz, sőt a megintés a szülők részéről még hatásosabb lesz a kiállott büntetésnél, és a nyert bocsánat után a gyermeki kedély fel fog frissülni és szívében újra feléledend a javulás iránti törekvés.

Hogy a szülők a tanítóval gyakrabban érintkezzenek, ez végre azon oknál fogva is szükséges, hogy ez az egyesek sajátságait magának kielégítőleg megmagyarázhassa, hogy oly tanmodort követhessen, mely gyermekei természetének megfelel, és észjárásuk különféleségét és érzelemirányuk minőségét helyesen megítélhesse. A gyermek nagyon is hajlandó a vizsgáló tanító előtt nézetét, érzeményeit és gondolkodásmódját gondosan takargatni. És habár ő már sokszor előre gyaníthatja, minő hibák és gyengék uralkodnak egyik-másik család gyermekeinél, még is jó, ha azon körülményekről nyer biztos felvilágosítást, mely a gyermekre befolyást gyakoroltak. Az egyiket betegség hátráltatta a szellemi fejlődésben, a másikat testi hiba akadályozza a tanulásban, a harmadik minden félévben más-más iskolába járt, egy negyedekre pedig szüleinek nyomasztó viszonyai vagy viszont elkényeztető szokásai hatottak bénítólag. Ha a tanító mindezen és ezekhez hasonló körülményekről nem nyer tudomást, ugy ítélethozása sokszor egyoldalú lehet.

Másrészt sokszor a szülők eiőtt ismeretlenek oly tulajdonságok, melyeket a tanító növendékeiben észlelt és bennök kutatva, felismert, és gyakran észleltük már, hogy egyes növendékek az iskolában egészen más magaviseletet tanusítanak, mint a családban. Midőn ilyenkor aztán a gyengéket egész nyíltsággal és leleplezetlenül a szülőkkel közöljük, nem teszszük azt azon célból, hogy őket szomorítsuk, hanem hogy a tapasztalt hiányok jóvátevésében közreműködésüket kikérjük, mert a szülők ámitását megbocsáthatlan véteteknek tekintjük és lelkiismeretünk előtt sem igazolhatnók, ha az észrevett gyengék és rosztatásu hajlamok első nyilvánulásai iránt elnézők lévén, megengednők, hogy azok szokássá és

hibákká fajulhassanak, melyek elhatalmasodva és kiirthatlanokká válván, a kezeinkre bízott gyermekeknek egész erkölcsi életét tönkre tehetik. Hisz! — a mint ezt bevezetésünkben már említettük — a mi iskolánk is épen azt tartja főcéljának, első elvének, hogy növedékeinkben az igazi vallásos érzületet, a szigorú erkölcsös gondolkozásmódot és a jellem-szilárdságot neveljük, mert ezek képezik az ember legértékesebb tőkéjét; értékesebbek azok a sokoldalú ismeretbőség-nél, melyek becsületes elvek nélkül vajmi gyakran a gonosz-ság szolgálatában állanak.

E szempontból ítélvén meg jelen értekezésünket, a tisztelt szülők nem is fogják rossz néven venni, ha itt-ott talán őszintebben és nyiltabban nyilatkoztunk volna, és legyenek meggyőződve, hogy — midőn egyrészt a száraz, gépies módszer és a tanítványok túlterhelhetése ellen, másrészt pedig humanusabb és eszményiesbb nevelési alapelvek elismerése mellett szólaltunk fel, — azt csak azon okból tettük, hogy a családokban paedagogiai törekvéseink iránt nagyobb érdekeltséget keltsünk és a gyermekek boldogsága az iskola által ne zavartassék. Mert, ha boldogok a gyermekek, boldogok lesznek a szülők is, és boldog gyermeken kívül nem ismerünk boldogabb embereket, mint olyan szülőket, kik — gyermekeikkel szívben és lélekben egyesülve, — gyermekeikben egy második gyermekkort öntudatosan élveznek!

Falvay Antal.

B) Adatok iskoláink ezévi történetéhez.

Midőn egy újabb év leforgása után elemi iskoláink viszonyairól s jelenlegi állapotjáról rövid kimutatást nyújtunk: szomorodott szívvel tesszük azt! Nem mintha tán iskoláink hanyatlásnak indultak volna, hanem mert a lefolyt évhez fölöttéb szomorú emlékek fűződnek. Hisz a kérlelhetlen halál, mely már annyiszor megsebzé sziveinket, ez évben tanítói karunktól is megkövetelé álozzatát; elragadá tőlünk testületünk nestorát, mindnyájunknak szeretve tisztelt vezérét, hű és kedves kartársát P f i t z n e r J á n o s t, e tanév második felének kezdetén, a tanítói pályán folytatott 38 évi szakadatlan buzgó munkálkodása mezejétől, rövid, de felette kínos betegség után a nélkül, hogy a végzeteljes percznek közeledtét csak sejt-hettük volna. A megdöbbenés fájdalomtelt érzete fogta el gyülekezetünk előláróinak, tantestületünk, tagjainak, a szülők és tanítványainknak, számos barátainak és tisztelőinek kedélyét, midőn f. é. márczius 7-ke hajnalán megtudtuk, hogy P f i t z n e r ü n k n i n c s t ö b b é! hogy azon elme, mely iskolájának érdekében szüntelenül búvárkodott a paedagogia tág mezején, megszünteté áldásos működését; hogy azon ajkak, melyek oly világosan és oly meggyőzőleg nevelték és oktatták felcserdültebb, azokon gyermeki szeretettel csüngő és mély tisztele től áthatott leányainkat, elnémultak örökre; — hogy azon szív, melyben a családja és tanítványai iránti szeretet lángja oly olthatatlanul lobogott, megszűnt dobogni! Nehéz, fájó az elválás oly férfitől, oly kartárstól, mint ő volt; azért engedtesék meg nekünk egy pillantást vetnünk működésére, még egyszer feleleveníteni képzetünkben annak alakját, kit annyira szerettünk, oly mélyen tiszteltünk.

P f i t z n e r J á n o s született 1818. jun. 29-én Pozsonyban, melynek népiskolai, gymnazialis és theologiai tanfolyamait bevégezvén, külföldre men, előbb Göttingában, azután Jenában folytatván tanulmányait. Haza jöven 1844-ben, a kisdud Dunaszerdahelyi gyülekezet öt megválasztotta lelkésztanítójának, hol azonban sok nélkülözéssel küzlvé, csak két évig munkálkodott az Úr szőlőjében; mert szülő városában üresedésbe jöven egy jövedelmezőbb tanítói állomás, leánytanítóná lett, hol a szabadságharc után, melyben mint polgárőr ő is tevékeny részt vett, meg is nősült.

Az ötvenes évek kezdetén a budapesti gyülekezetünk iskoláit ujja alakítván, 1852-ben Pfitznert hívta meg felsőbb leányosztályának vezetésére. Azóta törhetlen hűséggel szolgálta ezen gyülekezetet, mely 1865-ben egyszerűsminl az igazgatói tisztségre is rá ruházta, melyről azonban három

triennium lefolyása után 1874-ben visszalépett. Ezen időszakba esik intézetünk jó hírnevének megállapítása, ekkor kezdődött virágzásának korszaka. Az egyes osztályok czélszerűebben rendezettek be, fiatalabb tanérek ekkor hívtak meg, a tanterv az újabb követelések szerint módosított; a tanítói tanácskozmányokban munkakedv és lelkesedéssel részt vett és a mi azokban beható tárgyalás és érett megfontolás után helyesnek s jónak talált, ahhoz a megboldogult tántoríthatalanul ragaszkodott s keresztülviteleire törhetlen erélyvel s kitartással törekedett.

De ismertük az ő érdemét mint lelkes tanítóét is. Soha nem lankadó tevékenységének termékeny mezeje iskolája volt, hol mindég a tanítón kívül is sokszor még késő este, még többször már korán reggel, vásár- és ünnepnapokat sem kivéve, hasznos foglalkozást talált; lelkiismeretesen előkészítte magát a tanítandó tárgyra, helyreigazította a használandó taneszközöket, fáradozott természetrajzi gyűjtésekkel, ő teremtetta és szaporította leánynövénylékei számára csak a legszorgosabban kiválasztott ifjúsági iratokat tartalmazó könyvtárt; egy szóval: hű tanító volt nem csak szóval, de szívvel és tettel is. Homlokán a gondolat árja tükröződött; szemében nemes tűz szikrázott; ajakán jóságos mosoly honolt; 's igénytelen alakja egyszerű modorát tanúsította; nem kereste soha az alkalmat, hogy sokoldalú ismereteit, ritka műveltségét ragyogtassa; mindenről gondolkozva, mindenről volt határozott véleménye, a melyhez aztán rendíthetetlenül ragaszkodott.

Mind e kiváló jellemvonásával párhuzamosan kimagaslott számos erényei közül a kötelességérzet, párosulva a mélyen érző szívvel, a kedély melegével. És a ki annyira keresztényen lelkületű volt, mint ő; a kinek keblét oly érzelmek hatották át, mint a megboldogultét, az bizony legnagyobb boldogságát a családi körének boldogságában és boldogításában is kereste és találta; mert ha valakiről, úgy boldogult Pfitznerünkről mondhatjuk, hogy férj és apa, testvér és rokon, kartárs és barát volt a szavak valódi, benső keresztényi értelmében. Jól esnék lelkesnek, ha még soká időzhetném az elhunytak élő képénél. De e lapok szűk tere parancsolja — bármennyire fáj is — az elválást! Azonban sírhantón és a végtelenen keresztül eljár hozzánk életének dicsősége s eljár hozzá a mi szívünknek hű emlékezete. Síron túl is élő emléke késztesse az ő példája követésére; ő pedig aludja békével a hosszú álmot és boldogult lelke nyerje el a mindenható trónjáról szép és érdemtelen életének méltó jutalmát!

Hogy a gyászos eset folytán az iskolai tanítás ne szüneteljen, a nt. Presbyteriumunk azonnal gondoskodott az üresedés ideiglenes betöltéséről. Ugyanis szíves készséggel elvállalták: Tiszt. Németh Károly hitoktató úr felsőbb leány-osztályunkban hetenkinti 9 órában a hit és erkölcstan, a magyar nyelv és irodalom, a földrajz és történelem tanítását; — Ráth Arnold gymn. tanár úr het. 2 órában a természettant; Kurz Sámuel kartárs het. 1 órában a szépírást. Alulirotra pedig a többi tantárgyak bizattak; végre a negyedik leány-osztályban, melyben a megboldogult a természetrajzt, szabadkézi rajzt és szépírást tanította volt, kiegészítőképpen Nigrinyi György úr alkalmaztatott e tanév végéig.

A jövőre vonatkozó ebbeli intézkedésekről egyelőre csak annyit jelenthetünk, hogy a folyó jun. hó 6-án Tts. Vasskó Endre iskola felügyelő ur elnöklété tartott iskola-bizottsági ülés azon javaslatot terjeszté a nt. Presbyterium elé, hogy alulirott az V. s VI. egyesített felső leányosztály

tanítását vegye át, míg az alsóbb leány-osztályok egyikére egy-két évi próbaidőre segédtanító hivattassék meg.

Továbbá jelenthetjük még, hogy a lefolyt évben a légszesz a tantermeinkbe bevezettetett, hogy próbaképen czélszerűbb szellőztetési készülék egyelőre csak a IV. f osztályban alkalmaztatott, továbbá hogy két kevésbé alkalmasnak bizonyult tanterem áthelyezése elhatároztatott és végre, hogy a tornatanítás behozatala iránt az előkészí és már oly stadiumban van, mely azon reménnyel kecsgetet, hogy valószínűleg a jövő tanévben lesz már tornahelyiségünk is az iskola-épületben.

Egyes osztályaink túlnépesedésének elejét veendő, nt. Presbyteriumunk elhatározá továbbá, hogy az I., II., III. f osztályba ezentul csak 40, 50, illetőleg 70 tanuló vehető fel, feltéve, hogy ennyinél több prot. tanuló, — kiknek beiratására kizárólag szept. hó három első napja tüzeltett ki, — nem jelentkeznek, mely határozat olyképen lesz életbe léptetendő, hogy a jövő évben csupán az első osztályba felveendő tanulók száma nem haladhatja meg a kitűzött maximális számot, míg a többi osztályokba a maximális számot meghaladólag is vehetők fel tanulók, ha azok az előbbi osztályt saját intézetünknel végezték; új tanulók azonban semmi szín alatt fel nem vehetők; mely határozatot különösen a felekezetiünkbeli t. szülék figyelmébe ajánljuk, nehogy elkésés esetén reánk nehezteljenek, ha gyermeköket a helyszüke miatt fel nem vehető.

2. Áttérve az iskolai jelentékenyebb napokra és eseményekre, említjük, hogy szept. 1-től fogva bezárólag szept. 4-ig folytak a beiratások, pótt és felvételi vizsgák, szept. 5-én pedig nt. György Vilmos lelkész ur által tartott isteni tisztelet után (az egyházi beszéd tárgya lévén: „A tanév kezdete a hála, sz. fogadás és buzgó esdeklés ünnepe“) kezdtük meg a rendes tanítást. Szünnapjaink voltak az ünnepnapokon kívül nov. 2. s 3-ka, dec. 24-től 28-ig, Sylvester napja, február 21. s 22-ke, april 4-től 11-ig, május 1-je és a pünkösöd-ünnepe előtti szombat. Megemlítendőnek tartjuk még e helyen, hogy nagyobb növendékeinket október 2-án, december 11-én, február 12-én és aprilis 2-án a német, — nov. 5-én, jan. 14-én, márczius 5-én és május 7-én a magyar isteni tiszteletre vezettük.

3. Tanulóink létszáma összesen 660; tebát 23-mal több, mint tavaly; ezek közül 504 már tavaly is járt hozzánk, 156-an pd. az idén először vették fel nálunk. Felvételi vizsga követeltetett 25-től, magánvizsgát tettek 42-en e tanév folytán.

Tandij fejében az idén 751 frt 50 krral több folyt be, mint tavaly, de az összes kiadás 789 frt 16 krral több a mult évinél, úgy hogy gyülekezetiünknek 2602 frt 88 kr. készpénzt kellett volna népiskoláinak fenntartására áldoznia, ha a fővárosi törvényhatóság egyházunkat a közoktatás terén tanúsított működése iránti elismerésképen 3000 frtnyi segélyben nem részesítette volna.

4. A tanulók egészségi állapota egészben véve elég kedvező volt és a ragályos gyermek-betegségek nálunk csak szórványosan léptek fel, mely egyrészt a gondos fertőztelenítéseknek, másrészt a tisztí főorvos azon üdvös intézkedésének köszönhető, melylyel minket azonnal hivatalosan értesített, ha valamely családban veszélyes kórosatok előfordultak, melynek folytán azután az illető gyermekeket a 3—5 heti távolmaradásra utasítottuk és csak orvosi bizonyítvány alapján engedték ismét az iskolalátogatást. Tanítványaink közt azonban, sajnos! az idén is két haláleset fordult

elő; meghalt ugyanis november 7-én Nagel Selma III. osztálybeli tanulónk agyvelőgyulladásban és május hó elején Grolig Alajos, szintén III. osztálybeli tanulónk, szivbajban.

5. Szegényebb gyermekeink az idén is részesítették tankönyv, íróeszköz és ruha segélyezésben, részint a rendelkezésünkre bocsátott „Kullmitz“-alapítvány kamataiból, részint a „Tabitha“ nevű jótékony nőegylettől, részint végre egyes jobbmódú szülőkötől; miért is a segélyezettek nevében el nem mulaszthatjuk, hálas köszönetünket kifejezni.*)

Az áldozatok során köszönettel kell még említenünk, hogy a szünetidői gyermektelepe egyesület részéről felszólítottunk, 2 oly segénysorsu, de jó magaviseletű jól tanuló figyelmeket ajánlani, kik nem betegek ugyan, de gyöngélkedők lévén, az egyeslet részéről N.-Marosra küldetésnek szervezetök megerősödése céljából.

Szint ugy köszönettel tartozunk Nt. Presbyterünk azon nagylelküségéért is, melylyel az általunk kért folyóiratokra és szaklapokra az idén is 55 frt 10 kr-nyi összeget utalványozott és elhatározta, hogy úgy a folyó évben, mint jövőre nézve minden évben iskolai értesítőnk megjelenjen.

5. Ha még megemlítjük végre, hogy testületünk saját szellemi érdekeinek előmozdítása céljából a megelőző évekhez hasonlóan az idén is buzgón működött, úgy saját értekezleteinkben, mint rokon egyesületekben, úgy a csendes magánban, mint a nyilvános életben, előadtuk rövid vonásokban mindazon eseményeket, melyek iskolánk életére szembetűnőleg befolyással voltak, és befejezzük rövid jelentésünket, iskolánkat a Mindenhatónak, ügyünket pedig kegyes pártfogóink továbbá is szíves hajlamaikba ajánlván.

C) Iskoláink tanítói-testülete.

A tanító neve	Tanit	Tantárgy, osztály	Heten- kinti óraszám	Jegyzet
Alex Albert r. tanító	1872 óta	A II. foszt. tanítója	20	A tanítói könyvtár kezelője
Dittmann Antal p. tanító	1850 óta	Tanítja a rajzot a IV. foszt. s a felső leány- osztályban	6	Budap. vár. közs. rajzt.
Falvay Antal r. tan.	1860 óta	Tanit a IV., V. és VI. leányosztályban	19	E. i. igazg. és az esp. tani- tói kör elnöke
Kurz Sámuel r. tan.	1863 óta	A III. foszt. tanítója	19	Az esp. isk. biz. tagja
Luttenberger Ágost r. tan.	1866 óta	Az I. foszt. tanítója	20	Az Eötvös- alap titkára s az esp. isk. biz. tagja
Lux Ede r. tan.	1866 óta	A IV. foszt. tanítója	19	Az esp. tani- tói kör jegy- zője
Mikolik J. Kálmán s. tan.	1875 óta	A II. leányoszt. tanítója	20	A tanítói értekezletek jegyzője
T. Német Károly hittanár	1877 óta	Tanítja az ág. hitvallást a városi közs. iskolákban és márcz. hónap óta a fel- sőbb leányosztályunkban	21	—
Pfítzner Luiza p. tan.	1847 óta	A kézi munkák tani- tónője	12	—
Pfítzner János r. tan.	1852 óta	Tanított a IV., V. és VI. leányosztályban	19	Meghalt f. é. marcz. 7-én
Schmid Tivadar p. tan.	1870 óta	Tanítja az éneket a III. és IV. foszt. és a III— VI. leányosztályokban	5	Gyülekezeti organista
Scholtz Lajos r. tan.	1874 óta	A III. leányoszt. tanítója	19	—
Tomassek Ilona r. tan.	1875 óta	Az I. leányoszt. tani- tónője	20	—
Záboy Alajos r. tan.	1852 óta	A külvárosi vegyesnemű I. és II. egyesített osz- tályok tanítója	20	—

Jegyzet: A francia nyelvben Erard Julia asszony tanított az idén 26 leányt. A tornaoktatásban a tanulók részint az őszutczai nemzeti tornaegyletben, — részint Magvassy K. magán tornacsarnokában részesültek.

Hitoktatók: ft. Borosich Mihály, Lollok Lénárd és Schiffer Ferencz rom. kath. belv. kápl. s hitelemző urak; Kornfeld Gyula és Morgenstern Jz-
kab izr. hitközség rend. tanítói s hitoktatók.

D) A bevégzett tananyag.

I. FIOSZTÁLY.

Osztálytanító: Luttenberger Ágost.

1. Vallástan.

a) Bibliai történetek az ó- és új szövetségből. 1) A teremtés története. 2) Az első emberpár esete. 3) Az özönvíz. 4) Ábrám és Lóth. 5) József gyermekkora. 6) József a tömlöczben. 7) József felmagasztaltatása. 8) József testvéreinek első és második utazása. 9) Jákób Egyiptomba költözik. 10) Mózes születése. 11) Mózes kiveteti Izrael népét Egyiptomból. 12) Dávid és Góliáth. 13) Jézus születése. 14) A napkeleti bölcsek. 15) Jézus gyermekkora. 16) Jézus megkereszteltetése. 17) Az irgalmas samaritánus. 18) A tiz bélpoklos. 19) A naimi ifjú. 20) Az ötezer ember kielégítése. 21) Jézus a gyermekbarát. 22) Jézus kinszenvedése. 23) Jézus feltámadása. 24) Jézus mennybemenetele.

b) Egyházi énekek és imák.

2. Nyelvtan.

a) Magyar és német írás- és olvasás.

b) A nyelvtan alapfogalmainak idevonatkozó része, szorosabb meghatározás nélkül. U. m. mondat, szók, szótagok (egy- és többtagú szók); tárgy- és személynevek, egyes- és többes szám; a nagybetűk használata, fiú- és leánynevek, utczanevek; milyenségszók cselekvésszók; a három fő idő.

c) Egyszerű nyelvtani gyakorlatok megfejtése szóval, a palatáblán és írófüzetben.

3. Számítan.

A négy alapművelet szóval és jegyekkel az 1–100-ig terjedő számkörben.

4. Szemléltető oktatás.

a) Az iskola, iskolai butorok és taneszközök, iskolai élet; a szülői ház, családi élet; házi állatok; az udvar, a kert, az utca, a helység, a helység lakosai foglalkozásukra nézve; kik gondoskodnak lakásunkról, élelmünkről és legszükségesebb eszközeinkről: kézművesek, kereskedők. Röviden: a mező, rét, erdő; néhány mezei és erdei állat és növény; a hegy, a víz, időváltozások.

b) Elbeszélések a gyermeki életből; állatmesék.

c) Gyermekdalok és költemények

II. FIOSZTÁLY.

Osztálytanító: Alex Albert.

1. Vallástan.

A tanterv által előírt bibliai történetek alapján Istennek tulajdonságai. Az embernek Isten iránt való kötelességei. Az emberek egymás iránti kötelességei. Jézus mint Istennek fia,

Jésus a gyermekbarát, Jésus mint példaadónk és jöltevőnk. Imák és egyházi énekek.

2. Magyar nyelv.

A helyes olvasás gyakorlása, különös tekintettel a szóolvasásra. A tömondat; a főnév, tulajdonnév, ige, személyes-névmás, melléknév és számnév. A helyesírás gyakorlása, tollbmondás után való iratás, valamint másolás által. E fokon már felfogható nyelvtani szabályok. Rövid nyelvtani feladványok kidolgozása. Költemények emlékelése.

3. Német nyelv.

A magyar nyelvtanítás anyagának megfelelőleg gyakoroltatott a gépies s helyes olvasás és irás, és megismertettek az egyszerű mondat és az abban előforduló beszédrészek, u. m. a főnév, ige, melléknév, személyes névmás és számnév. Megfelelő nyelvyakorlatoknak írásbeli kidolgozása.

4. Számítan.

A négy alpmivelet az 1–500-ig terjedő számkörben elvont és megnevezett számokkal való példákban, különös súlyt fektetvén az úgynevezett *fejbéli* számvetésre. A mértekek megismeretése.

5. Szemléltető oktatás.

Ezen tantárgy legtöbb s legczélszerűbb anyagot nyújtván a gyermek lelkének fejlesztésére, nagy fontosság tulajdonított a valódi nézleltetésnek; miért is oda törekedtünk, hogy minden tárgyat lehetőleg természetes alakjában vagy legalább jól utánzott képekben bemutathassunk. Ily módon megismertettek a háziállatok; és néhány a kertben, mezőn, erdőben vagy vízben élő állat, a legfontosabb növények és ásványok. Némely földrajzi fogalmak; a határ és az abban látható főbb tárgyak. Budapest tiz kerülete és a város környéke. Tannyelv: egyaránt magyar és német.

6. Szépirás.

Ütenyezés szerint gyakoroltatott.

7. Rajz.

A ponthálózati módszer szerint Jelinek Alajos tanár mintái alapján tanítottatott.

8. Ének.

Egyházi és világi dallamok hallás után begyakorolva.

III. FI-OSZTÁLY.

Osztálytanító: K u r z S á m u e l.

1. Vallástan.

A bibliai történetek összefüggésben tárgyalatván, következő tételek képezték e fokon vallásoktatásunknak főpontjait: az Isten iránt való bizodalom, engedelmesség és háladatosság; — embertársaink iránt való kötelességérzet, az ember rendeltetéséről való

hit; Istennek az emberek iránt tanusított határtalan szeretete; az emberi kötelességérzet nemes példái, s azon örök törvény, mely szerint a jó cselekedetek jutalmat, ellenben az ístentelen tettek büntetést hozdanak méhökben. Megismertettek továbbá a tanulók Jézus és az apostolok életével és főbb tanaival és emlékellettek sz. irásbeli mondatok, egyházi énekek és imák.

2. Magyar és német nyelvtan.

Az értelmes és helyes hangsúlyozással való olvasásbani jártasság fejlesztése és az olvasmányok tartalmának felfogása szokatlanabb szólásmódok, kifejezések és szavaknak szokottabb, ismeretesebbekkel való felcserélése, s az olvasmányok tartalmának megbeszélése és ismétlése. Megismertettek a tanulók az egyszerű, összevont és bővített mondat tárgyalása közben a különféle beszédrészekkel és a név- és igeragozás —, ugymint a helyesírás főbb szabályaival.

Házifeladatul szolgáltak részint a „Nyelvtani kézikönyvben“ előforduló feladatok, részint egyes történetké s mesék szabad fogalmazása és helyes feleletek adott kérdésekre a földrajz, történelem és természetrajz köréből. — Végre alkalmas versek és velősebb mondatok betanulása.

3. Számtan.

A II. osztályban szerzett ismeretekből kiindulva a tanulók fokonként előre vezettettek az 1-től 10,000-ig terjedő számkörben a 4 alaplívelet folytonos szemelőtt tartása mellett. — Az alkalmazott példák főleg a gyakorlati életből vétettek, és a fejbeli számolás az 1-től 500-ig menő számkörben gyakoroltatott. Mind a fejbeli, mind a számjegyekkel való feladványok kidolgozása, illetőleg megoldása körül nagy gond fordítatott a logikai megfejtés és a gépiás megoldás feltűntetésére. Végre a különféle mértékek ismertetése.

4. Földrajz és hazai történelmi képek.

Azon földrajzi előismereteknek ismétlése után, melyeket a második osztály a szemléltető oktatás alapján nyújtott, a 3. osztály főleg a fővárost, ennek környékét, Pest Pilis-Solt-Kiskún vármegyét és hazánk egyes kerületeinek megyéit ismertette meg; különös tekintettel voltunk a területek nagysága, fekvése, felületének minősége, főbb termékei, a lakosok nyelve, főfoglalkozása, közlekedési eszközei-, székhelyei-, történetileg nevezetes helyek felsorolására. A terület nagysága és népessége nem számokban, hanem Pest megyének alaplívelet gyanánt való használat által állapítatott meg. A magyar sz. koronához tartozó országok nem megyénként, hanem csak egészben véve ismertettek meg a tanulókkal.

Ezen osztály történelmi oktatása egyes történelmi képek ismertetésében és elbeszélésében állott, különösen kiemeltettek azon történelmi alakok; kik Budapest és ennek környékén szereztek

maguknak elhervadhatatlan érdemeket; továbbá olyanok, kik az általános erkölcsi érzület, a hazaszeretet, önfeláldozás és egyéb erények iránt való fogékonyság fejlesztésére alkalmasak.

5. Természetráajz.

Az eddig szemléleti oktatás alapján szerzett ismeretek kibővítették; először mindig az egyes rendek képviselői irattak le. utánok következtek az azokhoz tartozó rokonok. A téli fé évben tárgyalattak az emlős állatok és egynéhány ásvány; a nyáriban pedig a madarak és a növényországból a leg-szükségesebb tudnivalók.

6. Rajz.

Hetenkinti 1 órában taníttatott ponthálózati tanmód szerint.

7. Szépirás.

Üteneztetés a nagy falitáblán történ előírás után.

8. Ének.

Egyházi és világi dallamok

IV. FI - O S Z T Á L Y.

Osztálytanító: L u x E d e.

1. Vallástan.

Az Isten, önmagunk és embertársaink iránt való kötelességek ismertetése a 10 parancsolat és a hegyi beszéd tárgyalása által; az apost. hitvallás ágazatainak ismertetése és megmagyarázása a bibl. történetek alapján; ezek velősebb részeinek valamint egyes s entírásbeli helyeknek és egyházi énekeknek emlékelteése.

2. Magyar és német nyelvtan.

Az értelmes és szép-olvasási képesség fejlesztésének és a nyelvérzék ápolásának szempontjából egyes kötött és kötetlen olvasmányok emlékelteése. A hangsulvozás leegyszerűbb törvényeinek közlése és az olvasmányok tárgyalása azok megértése és felfogása tekintetéből. — A tő, csonka, bővített és összetett, főleg az egymásmellé sorolt mondatok megkülönböztetése; a ragozás és képzők ismertetés körül különös súly fektett tett a helyesírás, ugymint a fogalombőség megszerzése céljából a rokonértelmű s rokonhangzású szócsoportok feltüntetése. A fogalmazásbani jártasság fejlesztésére szolgáltak: rövidebb elbeszélések, adott kérdések nyomán kidolgozott leírások, egyszerű tartalmú s nyelvezetű költemények prózában való átalakítása, apróbb levélkék fogalmazása és a mondattanhoz kapcsolt írásbeli gyakorlatok.

3. Számtan és alaktan.

A 4 alapl művelet begyakorlása nagyobb számokkal, különösen tekintetbe véve a feladványok logikai megoldását és gépies megfejtését élesen feltűntető gyakorlati példákat.

A köbmérték és az alaktan ennek ismertetéséhez megkíván-
tató szakasz lényege. A különnevű számoknak egyneműekké
való változtatása és a közönséges életben előforduló törtszámokkal
való számolás, valamint az egyszerű hármasszabály elemi alkal-
mazása.

4. Földrajz.

A 3. osztályban nyújtott földrajzi ismeretek alapos és rész-
letes ismételése, illetőleg bővítése után, a magyar államot kör-
nyező államtestületek ismertetése, nevezetesen az osztrák állam
részletes leírása; Európa államainak általános ismertetése, és
mindezeknél a térképről való olvasástudás ügyességének kifejtése.

5. Történet.

A történeti képek bővítése és az idő-szakok szerint való
rendezése által nemzetünk fontosabb történeti mozzanatainak is-
mertetése.

6. Természetisimé.

A megelőző osztályokban közölt és ez osztályban bővített
állattani ismeretek rendszerbe foglalása; a gabona-féle, hagymás
cső-, kereszt- és rózsavirágú növények és hüvelyes vetemények,
valamint az iparosaink által leginkább használt ásványok ismer-
tetése; végre a víz, a levegő és a meleg hatása folytán létreho-
zott tünemények szemlélhetőleg tárgyalása.

7. R a j z.

Különféle állású vonalok, szögek s ábrák természet után
való hálózat nélküli rajzoltatása.

8. Szépirás.

A szépirásbani ügyesség részint utánírás által, részint szép-
írási feladatok alkalmazása által fejtetett ki.

9. É n e k.

Egy- és kéthangú dallamok hallás és hangjegy után való
éneklése.

I. LEÁNY-OSZTÁLY.

Osztálytanító: Tom assek Ilona.

Ezen osztály tananyaga — csekélyebb változásokat kivéve
— az első fiosztályban közlött tananyaggal azonos.

II. LEÁNY-OSZTÁLY.

Osztálytanító: Mik olik J. Kálmán.

Lásd a II-ik fiuosztályban tárgyalt tananyagot.

III. LEÁNYOSZTÁLY.

Osztálytanító: Scholtz Lajos.

Lásd a III-ik fiu-osztály tananyagát.

IV. LEÁNY-OSZTÁLY.

Osztálytanító: Falvay Antal.

1. Vallástan.

Az ó és új szövetségbeli bibl. történetek magyarázása összekötve erkölcsképző elmélkedéssel. A hit- és erkölcsstan lényegét tartalmazó igazságok közlése és összefoglalása által a vallásos érzület ápolása. A példázatok; a hegyen tartott beszéd; bibliai mondatok; egyházi énekek.

2. Magyar nyelv.

Az egyszerű, bővített, összevont s összetett mondat s annak részei. A mondatban alapján az alakban — név- és igeragozás s a szóképzés magyarázata. Elbeszélő s leíró prózai és költői olvasmányok tárgyi s nyelvtani elemzése. Helyesírási szabályok. Nyelvgyakorlatok s 20 írásbeli dolgozat. Tárnya: kis leírás, levél, mese, utánczás, prózai kivonat. Versek emlékelése.

3. Német nyelv.

Az egyszerű és összetett mondat. A mondatbővítések elemzése. Név- és igeragozás s a melléknevek fokozása. Logikailag helyes olvasás. Diktandó-írás. Nyelvgyakorlatok s fordítások. Versek emlékelése.

4. Számtan.

Számolási miveletek nagyobb számkörben és különnevű számokkal. Egész és törtszám; a számok oszthatóságának ismeretjélei; közös osztó. Számolás köösnséges törtekkel. A mértékeknél előforduló átszámítások.

5. Földrajz.

Budapest és környéke. Magyarország és a m. korona tartományainak megyénként való taglalása. Az ósztrák tartományok s Európa földrajzi áttekintése. Gyakorlatképen a városoknak nevezetességeik szerint való összeállítása.

6. Történelem.

Magyarország történelme. A honfoglalás. A keresztyenség hazánkban. Kereszteshadak. A tatárjárás. Az Anjouk. Török háborúk. A Hunyadiak. A Jagellók. A mohácsi vész. Mindezt jellemrajzok s történelmi képek alapján.

7. Természetisme.

(Tanította: Pfitzner János †.)

Az állatok jellemző példányainak tüzetes ismertetése — és egymással való összehasonlítása után a rendszerek összeállítása és rokonfajok rövid ismertetése. A növénytan elemei. Lég-tünemények.

8. Rajz és alaktan.

(Tanította: Pfitzner János. †)

Stygmographiai lapok alkalmazása mellett: vonalak, szögek, területek, testek s szabályos idomok rajza.

9. Szépirás.

Útény-írás Lövényi nyomán.

10. Ének.

Egyhangu egyházi s világi dallamok hallás után való éneklése.

V. ÉS VI. EGYESÍTETT LEÁNY-OSZTÁLY.

(Osztálytanító volt: Pfitzner János.)

1. Vallástan.

(Tanította a II. félévben: t. Német Károly ur.)

1. Hittan; 2. Erkölcsstan; 3. Rövid egyháztörténet.

2. Magyar nyelvtan.

(Tanította a II. félévben: t. Német Károly ur.)

1. Az összetett mondat: a) Az összesorozott; b) a függő mondat, a mellék mondatok különféle nemével; c) a többszörösen összetett mondat; d) a körmondat.

2. Nyelvtani írásbeli gyakorlatok.

3. Írásbeli fogalmazványok: a) elbeszélések; b) leírások; c) levelek; d) ügyiratok.

4. Prózai és költői olvasmányok értelmi és nyelvtani fejtegetése.

5. Válogatott költemények szavallása és írók rövid ismeretése

3. Német nyelvtan.

(Tanította a II. félévben: Falvay Antal.)

A német nyelvtan párhuzamosan kezeltetett a magyarral, a mennyiben ez egyeztethető volt, a szükséges eltérések tekintetbe vételével.

4. Számtan.

(Tanította: Falvay Antal.)

V-dik osztály: 1. A tizedes törtek: a) értelmezése; b) közönséges törtékké — és a közönséges törteknek tizedesékké való átváltoztatása; c) a tizedes törtekkel való négy alapművelet; 2. A hármasszabály és annak szóbeli gyakorlásának könnyítésére tanítottak az ugynevezett olasz számítás fogások is. (Walsche Praktik.)

VI-dik osztály: Arányok. Kamatszámítás; kamatok kamatai és a kamatosítási szorzók. Társaság-szabály. Elegyítési számítás

5. Földrajz.

(Tanította a II. félévben: T. Ném et K á r a l y ur.)

Európa államainak részletes leírása — főszó fordítván a terület fekvése, felülete, nagysága, főbb termékei, lakónak nyelve, főhelyének s történetileg vagy egyéb kiváló városainak ismertetésére Ázsia és Amerika leírása.

6. Történet.

(Tanította a II. félévben: T. Ném et K á r o l y ur.)

- a) Világtörténetből: az ó-kor.
- b) Hazánk történelméből: 1526 1848.

7. Természettan.

(Tanította a II. félévben: R á t h Arnold gymn. tan.)

1. A meleg; a) forrásai; b) hatása; c) az általa okozott tünetmények. 2. A nehézség és a súly. 3. A lég nyomása és annak okozatai. 4. A víz nyomása és okozatai. 5. A hajcsövesség. 6. A sulyvesztés a vízben és légben. 7. A delejesség. 8. A villámosság. 9. A hang 10. A fény és fényes tünetmények.

8. Szépirás.

(Tanította a II. félévben: K u r z S a m u.)

Gyakoroltatott ütény és minták szerint.

9. R a j z

(Tanította: D i t t m a n n A n t a l.)

Különféle alakok körvonalainak szabad kézzel való rajzolása.

10. É n e k.

(Tanította: S c h m i d T i v a d a r.)

1. Egyházi és világi dallamok hallás szerinti éneklése és a zene elemeinek megismertetése.

TERÉZKÜLVÁROSI I. ÉS II. OSZTÁLYU VEGYESNEMŰ NÉPISKOLA.

(Osztálytanító: Z á b o y A l a j o s.)

1. Vallástan.

18 ó- és 18 új szövetségbeli történetnek Wiedemann modorában való közlése, illetőleg tárgyalása, úgy hogy az azoknak tartalmából levont vallásos fogalmak salak nélkül fejlődhetnek a gyermeki lélekben, (kikérdező tanalak és alkalmas bibl. képek

használata mellett.) Néhány egyszerű bibl. mondat, és a gyermekek felfogásához mért alkalmas imák utánmondás útján történt emlékelése.

2. Nyelvtan magyar és német.

A szavak és hangok helyes kiejtése; a szavak elemeire való felbontása; a hangok írott képeinek megismertetése, leírása és elolvasása; a nyomtatott betűk olvasásához szükséges ügyesség kifejtése; az olvasottak tartalmának felfogása; és a nyomtatottak írásba való foglalása. Megismertetett továbbá az egyszerű, állító, tagadó, kérdő és parancsoló mondat: gyakoroltatott a tárgyat, személyt, tulajdonságot és cselekvést jelentő szavak felfogása és azoknak egyes és többes számban való használata; a sajátos helyesírási szavak csoportosítása és gyakori másolása által a szavak írott alakjának bevétele; a gyermek, az ember, a kézművek, házi állatok működését jelző szavak egymásután való sorolása; egy, két s több tagu szók és nagy betűvel kezdődő szavak írása és mindezek által a gyermek saját vagy elsajátított gondolatainak élőszóval vagy írásban való helyes kifejezésében némi jártasság megszerzése.

3. Szemléltető oktatás.

A gyermekek érzékeinek gyakorlása s élesítése, — a lélek felfogó tehetségének fejlesztése, — a külvilág iránt való érdeklődés ébresztése, — és a gondolkodás és beszéd alaptörvényeinek megvetése céljához szükséges szemléleti anyagot főleg az iskola, a szülői ház, a város, a kert, a mező, a rét, az erdő s a határ nyújtották oly formán, hogy a szemléltetendő tárgyak vagy természetben, vagy mintákon vagy képekben a növendékek szeme elé állítottak, és azoknak minden oldalról való megvizsgálása útján szerzett gondolatok élő szóval való kifejezése gyakoroltatott.

4. Számtan.

Megismertettek a növendékek az 1-től 10-ig, azután az 1-től 20-ig, 1-től 100-ig s 1-től 500-ig menő számtani fogalmakkal számegyeniségek alapján és szemléltető uton; a megszerzett tiszta számfogalmak jegyeivel; és az életben gyakorta előforduló számokkal való alapműveletekkel főképp az ugynevezett fejbeli számvetés útján, minek folytán még az írásbeli feladványok is a fejbeli számvetés szabályai szerint oldattak meg.

5. Rajz. 6. Szépirás és 7. Ének.

Ezen tárgyakból a legegyszerűbb elemek a belvárosi alsóbb osztályainál alkalmazott tanmód szerint tanítottak.

Kézimunkák oktatása.

Tanította a belvárosi leányosztályokban: Pfitzner Luiza és segédnöi. A külvárosi iskolában: Czapkay Vilma.

I-ső oszt: Egyszerű kis szalagok kötése. Harisnyakötés.

II-dik oszt: Harisnyakötés. Horgolás. Mintaszalaghorgolás. Betűjegyzés.

III-ik oszt: Fejkötők és zubbonykák horgolása. Színes pamuttal való himzés. Szoros mintaszalag kötése.

IV-dik oszt: Lyukacsos mintaszalag kötése. Hálózás. Fejkötők és zubbonyok kötése.

V-ik oszt: Láncsolás. Mintaszalag hálózása. Varrás és fehérhimzés elemei Reczézet kivarrása.

VI-ik oszt: Fehérhimzés. Női ingek és hálóköntösök varrása. Tülláthúzás. Csipkevarrás.

Ezeken kívül kivételesen és csak a t. szülők kívánságára, a gyermekek tehetsége és kiképzett ügyességéhez mért fényűzési munkák is készitettek egyes családi ünnepélyek alkalmára.

E) Óra-beosztás.

Tantárgy	Belvárosi										Külvárosi vegyesnemű iskola		Jegyzet
	fiú-iskola				leány-iskola						I.	II.	
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.			
Vallásstan . . .	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	Ezeken kívül tanitattak: a női kézimunkák hetenkint 6 órában; a franczia nyelv hetenkint 6 órában; és a torn. hetenkint 3—3 órában.
Magyar nyelv.	4	4	3	3	4	4	3	3	3	3	4	4	
Német nyelv . . .	4	4	3	3	4	4	3	3	3	3	4	4	
Számтан	4	4	3	3	4	4	3	3	3	3	4	4	
Földrajz	—	—	—	2	—	—	—	—	2	2	—	—	
Történet	—	—	3	2	—	—	—	3	1	2	—	—	
Természetráajz	—	—	2	2	—	—	2	2	—	—	—	—	
Természettan . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	
Szemléltető okt.	4	4	—	—	4	4	—	—	—	—	4	—	
Irás	—	1	2	2	—	1	2	2	2	—	—	—	
Rajzés alaktan	2	1	1	4	2	1	1	2	2	2	2	—	
Ének	—	—	1	1	—	—	1	1	1	—	—	—	
Összesóraszám:	20	20	20	24	20	20	20	21	22	22	20	—	

H) Tanulóink számának táblázatos kimutatása.

O s z t á l y	A tanulók száma			Vallásuk				Anyanyelv				É l e t k o r						Szüleik polgári állása				Tandij		Elo-mene-telők			
	beiratott	meghalt	elmaradt	ág. hitv.	reform.	rom. kath.	görög-keleti	izraelita	magyar	német	tót	egyéb	7 éves	8 éves	9 éves	10 éves	11 éves	12 éves vagy még idősebb	értelmiségi	kereskedő	iparos	földbirt. v. bérlő	szem. szolgálatot tevők, munkások	fizetők	tandijmentesek	haladók	ismétlők
Belv. I. flu.	61	—	9	29	—	4	—	28	51	10	—	—	48	10	3	—	—	—	17	28	11	2	3	53	8	51	1
„ II. „	75	—	7	26	1	9	—	39	70	5	—	—	5	50	17	3	—	—	16	38	15	1	5	69	6	64	4
„ III. „	79	1	4	41	3	1	2	32	59	16	1	3	—	1	53	21	2	2	26	31	15	1	6	67	12	70	4
„ IV. „	93	—	4	50	3	4	—	36	89	4	—	—	—	—	3	53	19	18	30	36	21	3	3	82	11	82	7
Külvárosi I. s. II. flu	39	—	2	34	2	3	—	—	32	7	—	—	10	7	9	7	2	4	6	1	20	—	12	17	22	32	5
Ös zes en fiuk	347	1	26	180	9	21	2	135	301	42	1	3	63	68	85	84	23	24	95	134	82	7	29	258	59	299	24
Belv. I. leány	60	—	11	30	1	3	—	16	44	16	—	—	46	14	—	—	—	—	21	18	11	—	10	48	12	42	7
„ II. „	43	—	3	26	1	1	—	15	35	8	—	—	2	22	16	1	1	1	14	14	5	3	7	37	6	37	3
„ III. „	60	1	7	27	—	3	—	30	50	10	—	—	—	2	33	13	7	5	11	24	17	2	6	51	9	48	4
„ IV. „	59	—	6	29	—	6	1	23	53	5	—	1	—	—	2	22	25	10	11	31	9	3	5	48	11	50	3
„ V. „	40	—	5	21	—	3	—	16	33	7	—	—	—	—	—	4	15	21	5	13	12	3	7	27	13	31	4
„ VI. „	15	—	2	7	—	1	—	7	11	4	—	—	—	—	—	—	—	15	4	5	5	1	—	13	2	12	1
Külv. I. s II. leány	36	—	—	31	1	4	—	—	30	6	—	—	12	9	7	4	2	2	4	1	18	—	13	24	12	32	4
Összesen leányok	313	1	34	171	3	21	1	117	256	56	—	1	60	47	58	44	50	54	70	106	77	12	48	248	65	252	26
A tanulók főösszege	660	2	60	351	12	42	3	252	557	98	1	4	123	115	143	128	73	78	165	216	159	19	77	536	124	551	47

J) Kimutatás

a Budapest főváros IV—X. kerületeiben levő községi népiskola- és polgári leányiskolába járó evang. növendékek létszámáról és vallásoktatásáról az 1881—82-ik tanévben.

Kerületi iskola	II. osztály		III. osztály		IV. osztály		V.—VI. osztály		Polgári iskola	Összesen		Nem járt el val. órára		Jegyzés
	fiu	leány	fiu	leány	fiu	leány	fiu	leány		fiu	leány	fiu	leány	
	IV. Gr. Károlyi u. e. i.	4	9	6	3	10	4					20	16	
Kötő u. e. i.			3	1						4			1	
V. Lipót-templomtéri	4	5	4	1		2				8	8			
Akadémia u. e. i.	2	5	1	1						3	6		2	
Külső váci u. e. i.	4	3		2	1	1				5	6			
VI. Király u. e. i.	3	2	6		1	4	4	6		14	12	4		
Loyag u. e. i.	6	3	10	7	4	1				20	16	5	2	
Bajnok u. e. i.			1	1	5					6	1	6	1	
Szív u. e. i.	4		4	3	2		1			11	8	1		
VII. Kazinczy u. e. i.	1	2			1	1	10	1		12	4	3		
Wesselényi u. e. i.	5	2	2	4	4	4				11	10	1	1	
Dohány u. e. i.	3	5	1	7		2				4	14			
Diófa u. e. i.			3							3	3			
Hermína-kápolna		1	3	1						3	2	3	2	
VIII. Bezerédy u. e. i.	2	2	3	4		2				5	8	1		
Státió u. e. i.	3	5	10	7	4	1	8	5		25	18	7	2	
Josefinumi e. i.	2		1				1			4				
Bérkocsis u. e. i.	5	1			2					7	1	3	1	
Hunyady u. e. i.														
Szigony u. e. i.														
Madách u. e. i.	4	2	6		2	1				12	3	7		
Ósz u. e. i.	6	9	1	13	8	3				15	30	1		
Mária u. e. i.	4	5								4	5			
IX. Bakáctéri e. i.	3	3	2	4	1	2				6	9	1		
Nyúl u. e. i.	8	1	7	2	4	2	4			23	7	12	7	
Mester u. e. i.	3	1	2	1	3	1				8	3	3		
X. Kőbányai I—III. e. i.	1		4				3	1		8	1			
IV. Sarkantus u. polg.									25		25			
V. Vadász u. polg. l. i.									13		13		1	
VII. Kazinczy u. p. l. i.									12		12			
VIII. Prater u. polg. l. i.									4		4		1	
Összesen :	77	74	77	63	54	38	30	14	54	238	243	59	20	
Mindössze :											481	—	79	
											<u>402</u>			

K) A tanulók névsora.*)

I-ső fiasztály.

1. Antonovics Lajos rf. 1874 Bp. km.	33. Liedemann Hugo ág. 1875 Bp.
2. Beck Hugo mész. 1874 Bp.	34. Lichtenberger Leo mész. 1875 Bp.
3. Balassa Ödön ág. 1875 Bp. tdm.	35. Lusztig Béla mész. 1875 Bp.
4. Bargiel János ág. 1875 Bp. km.	36. Maurer István ág. 1874 Bp. tdm. km.
5. Bartsch Ottó ág. 1875 Bp. bet.	37. Melzer Lajos ág. 1875 Bp.
6. Basch Jakab mész. 1875 Bp.	38. Metzl Béla ág. 1874 Bp.
7. Bauer Oszkár ág. 1875 Bp.	39. Müller Leo mt. 1875 Bp.
8. Beck Ottó mész. 1875 Bp.	40. Németh Lémér ág. 1875 Bp.
9. Beliczay Endre ág. 1875 Bp.	41. Nöthel Gyula ág. 1875 Bp.
10. Blaskovics Andor ág. 1875 K.-Té- tény mt.	42. Oesterreicher Lipót mész. 1875 Bp.
11. Burián Géza mész. 1875 Bp.	43. Preiszler Ferenc ág. 1874 Bp.
12. Deimel József ág. 1875 Bp. tdm.	44. Br. Purczell Emil ág. 1875 Bp. km.
13. Elischer Gyula ág. 1875 Bp.	45. Ränker Rezső ág. 1873 Bp. tdm
14. Epstein Adolf mész. 1875 Bp.	46. Reich Géza mész. 1875 Bp.
15. Epstein Rudolf mész. 1875 Bp.	47. Roitner Rajmund ág. 1875 Bp. tdm. km.
16. Fejérvári Tilor mész. 1875 Bp.	48. Schleifler Nándor ág. 1875 Pozsony.
17. Fuchs Nándor mész. 1875 Bp. mt.	49. Schmückert Ferenc ág. 1873 Bp. tdm.
18. Füzesséry Kund rk. 1874 Bp.	50. Schneider Imre mész. 1875 Bp.
19. Goitein Imre mész. 1875 Bp.	51. Schreyer Jenő mész. 1875 Bp.
20. Grossmann Frigyes mt. 1875.	52. Staube Alajos mész. 1875 Bp.
21. Grün Oszkár mész. 1875 Bécs	53. Steina ker Harold ág. 1875 Bp.
22. Grünorff Vilmos ág. 1875 Temesvár	54. Szabó Ödön ág. 1875 Bp.
23. Haberkorn Ágost ág. 1875 Bp. km.	55. Szandtner Gyula ág. 1875 Bp.
24. Henszlmann Béla ág. 1875 Bp.	56. Ujhelyi Kálmán mész. 1874 H.-M.- Vásárhely.
25. Herz Aladár mész. 1875 Bp.	57. Unger Aladár ág. 1874 Bp.
26. Hollaender Mór mész. 1875 Bp.	58. Velsz Károly ág. 1875 Bp.
27. Hottelmann Ágost ág. 1875 Bp.	59. Wassermann Mór mész. 1875 Bp.
28. Kári Albert mész. 1875 Bp. km.	60. Weiss Mór mész. 1875 Bp.
29. Kocsik Aladár ág. 1874 Holló. tdm.	61. Wolf Armin mész. 1875 Bp.
30. Krausz O. 1875 Bp. km.	
31. Leitner Mór mész. 1875 Bp.	
32. Liebermann Albert 1875 nf. km.	

II-dik fiasztály.

1. Abonyi Viktor 1874. Veszprém. m.	18. Fodor Sándor 1873. Bpest. r. k.
2. Áldásy Imre 1875. Bpest. mész.	19. Földessy Lajos 1874. Bpest. r. k.
3. Amár Gábor 1874. Bp. mész. km	20. Gabriélis Géza 1873. Bpest. ág.
4. Baritsa András 1873. Bp. ág. tdm k.	21. Goldberger Antal 1874 Bpest. m.
5. Burchard Pál 1873. Bpest. ág.	22. Grolig István 1873. Bpest. r. k.
6. Deutsch Gyula 1874. Bpest. mész.	23. Grünhut Dezső 1874. Bp. mész.
7. Deutsch Otto 1874. Bpest. ág.	24. Grünstein Miksa 1874. Bp. mész.
8. Diamant Adolf 1874. Bpest. mész.	25. Hasek Nándor 1874. Bpest. mész.
9. Diamant Béla 1874. I pest. mész	26. Haggemacher Oszkár 1874. Bp. ág.
10. Dorossulics Gyula 1871. Mitrov. r. k	27. Halbrohr Mór 1871. Bp. mész km.
11. Ehrenfeld Otto 1874. Bpest. mész	28. Hammerschlag Ernő 1874. Bp. m.
12. Ernst Rezső 1874. Bpest. mész.	29. Herdlicska Aladár 1873. Eger ág.
13. Fáber Károly 1874. Bpest. ág.	30. Herdlicska Aurel 1874. Eger ág.
14. Fabinyi János 1874. Bpest. ág.	31. Hertzka Alfréd 1874. Bp. mész.
15. Falb Kristóf 1873. Pozsony ág. tdm	32. Hertzka Ignác 1874. Bp. mész.
16. Fink János 1873. Bpest. ág. tdm	33. Houduska Gyula 1874. Bp. mész.
17. Fodor Miklós 1874. Bpest. r. k.	34. Hodossy Sándor 1874. Bp. r. k.

*) Rövidítések : ág. = ágost. hitv. ; — h. h. = hely. hitv. ; — r. k. = róm. kath. — g. k. = gör. kath. ; — m. mész. hitv. ; — tdm. tandíjmentes ; — mt. = magántanuló ; — kl. = kilépett ; — † = meghalt.

35. Hollós Ödön 1874. Bp. mész.	56. Purczell Béla 1875 Bp. ág. kim.
36. Jeitteles Gyula Bp. mész.	57. Rosenberg Jenő 1874. Bp. mész.
37. Kann Sándor 1874. Bp. mész.	58. Rosenfeld Miksa 1874. Bp. mész.
38. Keményfi Jenő 1874. Bp. mész.	59. Rosenthal Rikárd 1873. Bp. mész.
39. Királyfi Béla 1875. Bp. mész.	60. Schelken Ferencz 1874. Bp. ág. tdm.
40. Klein Henrik 1873 Bp. mész.	61. Schranz János 1874. Bp. ág. tdm.
41. Knuth Károly 1874. Bp. ág.	62. Schulhof Leo 1874. Bp. mez.
42. Kuntner Armán 1873 Bécs r. k.	63. Schwieker Rikárd 1874. Bp. r. k.
43. Lanzenberger Ág. 1873. Bp. ág. tdm.	64. Stein Arthúr 1874. Bp. mész.
44. Lelohay Árpád 1874 Bp. ág.	65. Stern Sándor 1874. Bp. mész.
45. Lusztig Sándor 1874. Bp. mész.	66. Szabó Jenő 1874. Bp. ág.
46. Mauthner Aladár 1874. Bp. mész.	67. Szarvassy Sándor 1875. Bp. r.k. kim.
47. Mellinger Arthúr 1875. Bp. mész.	68. Szentagh Emil 1875. Bp. ág.
48. Mellinger Izidor 1875 Bp. mész.	69. Thaly Gábor 1874. Bp. helv.
49. Messinger Károly 1874. Bp. mész.	70. Tóth Ödön 1874. Bp. ág.
50. Nagel Zsigmond 1873. Bp. mész.	71. Unger Oszkár 1873 Bp. ág.
51. Német Aladár 1874. Szegszárd ág	72. Vahl Rezső 1874. Bp. ág.
52. Olofson Gusztáv 1873. Bp. ág. kim	73. Vertheimer Jenő 1874. Bp. m. kim.
53. Pígler Lipót 1874. Bp. ág.	74. Vidder Bódog 1874 Arad m. z.
54. Plachy Jenő 1874. Bp. ág.	75. Winterberg Rezső 1874. Debr. mész.
55. Preisz Izidor 1873. Bp. mész.	

III-dik fiasztály.

1. Abel Lajos 1873 Ep. mész. v.	38. Lelohay Bartalan 1872 Bp. ág. h.
2. Abeles Sándor 1873 Bp. mész. v.	39. Lelohay Gyula 1872 Bp. ág. h.
3. Adler Ártúr 1873 Ep. mez. v.	40. Lichtenberger Emil 1873 Bp. mész. v.
4. Albachary Pál 1873 Ep. mész. v.	41. Lovik Károly 1873 Bp. ág. h.
5. Artner Loránt 1873 Ep. ág. h.	42. Lüders Henrik 1873 Bp. ág. h.
6. Balassa Béla 1873 Ep. ág. h. tdm.	43. Maklár Gyula 1873 Bp. ág. h.
7. Basch Árpád 1873 Ep. mész. v.	44. Mandl Jenő 1873 Bp. mész. v.
8. Eathó Lajos 1874 Komárom helv. h.	45. Mandl Rezső 1873 Bp. mész. v.
9. Feck Károly, 1873 Ep. mész. v.	46. Maurer Rezső 1872 Bp. ág. h. tdm. kim.
10. Behr Alfred 1873 Ep. ág. h.	47. Mauritz Gyula 1872 Bp. ág. h.
11. Bécsi Rezső 1872 Ep. ág. h.	48. Mekler Bódog 1873 Bp. mész. v.
12. Erődy Ernő 1873 Miskolcz, mész. h.	49. Mellinger Oszkár 1872 Bp. mész. v.
13. Dernheimer Géza 1873 Ep. ág. h. tdm.	50. Messinger Alajos 1873 Bp. mész. v.
14. Deutsch Kornél 1873 Ep. mész. v.	51. Mokry Imre 1873 Temesvár, ág. h.
15. Ehrlich Béla 1873 Ep. mész. v.	53. Moll Gyula 1872 Bp. ág. h. tdm.
16. Ehrlich Jenő 1873 Ep. mész. v.	53. Nádosy Gergely 1873 Bp. ág. h.
17. Ellinger Emil 1872 Ep. mész. v.	54. Németh Sándor 1872 Bp. ág. h. tdm.
18. Falvay Sándor 1873 Ep. ág. h. tdm.	55. Österreicher Rezső 1873 Bp. mész. v.
19. Freund Sándor 1873 Ep. mész. v.	56. Poós Gergely 1872 Marczali, ág. h.
20. Frey Imre 1872 Bp. ág. h.	57. Rajnai Béla 1873 Bp. ág. h.
21. Friedmann Rudolf 1872 Ep. mész. kl.	58. Rakasiovó Velimir 1873 Belovár gör. k.
22. Glatz Samu 1872 Ep. ág. h. tdm.	59. Rakasiovó Vladimír 1873 Belovár, gör. k.
23. Goldberger Sándor 1873 Ep. ág. h.	60. Rjtner Róbert 1870 Ep. ág. h. tdm.
24. Graf Ede 1873 Ep. ág. h.	61. Roenberg Aurél 1873 Ep. mész. kim.
25. Grolig Alajos 1873 Ep. r. k. t.	62. Ruhoff Ártúr 1872 Zürich, ág. h.
26. Grosinger Ferencz 1870 Ep. h. h.	63. Schleiffer Tódor 1872 Pozsony, ág. h.
27. Gründorf János 1872 Bécs ág. h.	64. Scholtz János 1873 Ep. ág. h. tdm.
28. Győry Elemér 1873 Ep. ág. h. tdm.	65. Szabó Lajos 1873 Ep. ág. h.
29. Halbrohr Jenő 1871 Ep. mész. v. sim.	66. Szandtner Béla 1872 Ep. ág. h.
30. Hammerschlag Viktor 1872 Ep. mész. v.	67. Szedenics Ödön 1873 Ep. ág. h.
31. Hertner Áoston 1872 Ep. ág. h. tdm.	68. Szelényi Zoltán 1873 Ep. ág. h.
32. Hertzka Oszkár 1873 Bp. mész. v.	69. Szentagh Jenő 1873 Ep. ág. h.
33. Kennedy Sándor 1873 Felső-Visó mész. v.	70. Spielfogl Frigy. 1871 Poprád, ág. h.
34. Királyfi Gyula 1873 Bp. mész. v.	71. Spiró Róbert 1873 Ep. mész. v.
35. Köpping Adolf 1872 Andrásbida, ág. tdm.	72. Taub Ernő 1873 Ep. mész. v.
36. Krausz Zsigmond 1873 Bp. mész. v.	73. Thein Miksa 1873 Ep. mész. v.
37. Latzkó Manó 1873 Bp. mész. v.	

74. Trautmann Róbert 1873 Ep. ág. h.	77. Zeuner János 1873 Ep. ág. h.
75. Vargha Gyula 1873 Ep. helv. h.	78. Zier Vilmos 1874 Ep. ág. h.
76. Widder Károly 1873 Ep. mész. v.	79. Zimányi Miklós 1872. Ep. ág. h.

IV-dik fiasztály.

1. Altschul Ágost 1872 Bp. m.	46. Mandl Géza 1872 Bp. m.
2. Amar Raphael 1872 Bp. m.	47. Mayer Károly 1872 Bp. ág. tdm. km.
3. Bartsch Arnold 1869 Felka ág.	48. Mende Richárd 1872 Berlin ág.
4. Balogh Elemér 1872 Bp. h. h.	49. Mittler József 1872 Bp. m.
5. Biszel Jenő 1872 Bp. ág.	50. Moillien Lajos 1872 Bp. ág.
6. Bergh Ferencz 1871 Bp. ág.	51. Müller Ervin 1872 Bp. ág.
7. Birman Alfréd 1871 Bp. ág.	52. Németh Ödön 1872 N.-Kanizsa ág.
8. Blum Brúnó 1873 Bp. m.	53. Palotai Andor 1872 Bp. mt.
9. Brüll Oszkár 1872 Bp. m.	54. Paulovics Victor 1872 Bp. ág.
10. Burchard Rudolf 1870 Bp. ág.	55. Preisz Mór 1872 Bp. m.
11. Bexheft Armin 1872 Bp. ág.	56. Redlich Arthur 1872 Temesvár m.
12. Deutsch Ernő 1872 Bp. m.	57. Reich Ödön 1871 Bp. m.
13. Diamant Viktor 1872 Bp. m.	58. Reinitz Hugo 1872 Bp. m.
14. Dietrich Emil 1871 Bp. r. k.	59. Rexa Dezső 1872 Bp. ág.
15. Dobrik Mibály 1868 Bp. ág.	60. Rie Emil 1872 Bp. m.
16. Dobrik Lajos 1870 Bp. ág.	61. Révai Pódog 1872 Bp. m.
17. Dor. Frigyes 1872 Bp. ág.	62. Roszner István 1872 Bp. ág.
18. Egger Géza 1872 Bp. m.	63. Römmmler Ján. 1870 Drezda ág. tdm. kim.
19. Engel Ernő 1872 Dormánd m.	64. Schoditsch Lajos 1872 Bp. ág.
20. Farkas Győző 1871 Bp. mt.	65. Schranz Béla 1872 Lőcse ág. tdm.
21. Fink Konrad 1872 Bp. ág. tdm.	66. Schulek János 1872 Bp. ág. elm.
22. F. öhlich Róbert 1872 Alsók h. h. tdm.	67. Schwarz Miklós 1872 Bp. m. elm.
23. Goldmann Emil 1872 Bp. m.	68. Spitzer József 1871 Bp. m.
24. Granzer Jenő 1870 Bp. ág.	69. Spitzer Miksa 1872 Gyöngyös m.
25. Grossmann Ernő 1872 Ep. ág. elm.	70. Seilberger Frigyes 1871 Bp. ág. tdm.
26. Grünvald Miksa 1872 Ep. m.	71. Staub Ferencz 1871 Zürich ág.
27. Haas József 1872 Ep. m.	72. Stein József 1872 Bp. tm.
28. Hahn Gyula 1871 Ep. ág. tdm.	73. Stempl Ede 1870 Bp. ág. tdm.
29. Heller Lajos 1871 Ep. ág.	74. Stern Miklós 1872 Bp. m.
30. Heidelberg Alfréd 1873 Ep. m.	75. Stern Pál 1872 Bp. m.
31. Hetzberg Pál 1872 Ep. m.	76. Szekulesz Arthur 1870 Bp. m.
32. Herdliczka Károly 1872 Beszter- czebánya ág.	77. Testory János 1872 Bp. r. k.
33. Hoffmann Richard 1872 Temesvár m.	78. Tenk Sándor 1870 Bp. ág.
34. Hojtschy Gusztáv 1869 Ep. ág.	79. Tornya Károly 1872 Bp. h. h.
35. Hojtschy Fridolin 1870 Ep. ág.	80. Treiber Mihály 1870 Bp. r. k.
36. Jeitteles Ámin 1871 Ep. m. mt.	81. Tröster Sandor 1872 Bp. ág.
37. Hutter József 1871 Bp. ág.	82. Ujhelyi Nándor 1872 Bp. ág.
38. Kontor Pál 1870 Győr ág. tdm.	83. Unger Hugó 1872 Bp. ág.
39. Kullmann Gusztáv 1869 Ep. ág. tdm. kim.	84. Vahl Frigyes 1871 Götha ág.
40. Lätzkó Károly 1872 Ep. m.	85. Viktor Ede 1870 Nánd. Fejérvár ág.
41. Légrádi Tódor 1873 Ep. ág.	86. Weiner Arthur 1870 Bp. m.
42. Lovik Béla 1872 Ep. ág.	87. Wetzler Géza 1871 Bp. ág.
43. Ludvig Rudolf 1872 Prága r. k.	88. Wiencke Alfréd 1872 Rovigno ág.
44. Mann Miksa 1872 Budapest m.	89. Weege Lajos 1869 Bp. ág.
45. Maas Vilmos 1871 Bp. ág.	90. Widder Oszkár 1871 Arad m.
	91. Wörner Vilmos 1871 Bp. ág.
	92. Wünsche Rezső 1870 Odessa ág.
	93. Ziegler Alajos 1869 Bp. ág. tdm. kim.

I-ső leányosztály.

1. Bauer Olga 1875. Bp. ág.	7. Brachfeld Adrienne 1875. Bp. m.
2. Benedikty Paula 1875 Bp. ág. tdm. kl.	8. Bródy Jolan 1875. Bp. m.
3. Berkecz Berta 1875. Bp. ág.	9. Brück Irén 1875. Bp. m.
4. Bexheft Ilona 1875. Bp. ág.	10. Brüll Hedvig 1875. Bp. m. kl.
5. Birman Amanda 1874. Bp. ág.	11. Clausnitzer Emma 1875 Bp. ág. tdm.
6. Bock Margit 1875. Bp. ág. kl.	12. Conröder Sophie 1874. München. ág.

13. Deutsch Olga 1874. Bécs m.	37. Leyrer Jetta 1875. Bp. ág.
14. Fischer Berta 1874 Bp. m.	38. Malomhegyi Margit 1874. Poprád ág.
15. Forstner Magdolna 1874 Bp. ág. tdm.	39. Marko Irén 1875. Bp. ág.
16. Fröhlich Feodóra 1875 Bp. ág. tdm.	40. Müller Armina 1874. Bp. ág. tdm.
17. Gardin Emma 1874. Bp. ág. tdm.	41. Neuländer Malvin 1875. Bp. m.
18. Goldschmid Sarolta 1875. Bp. m. kl.	42. Novák Margit 1875. Bp. m.
19. Grommen Róza 1875 Bp. ág. tdm. kl.	43. Rojtner Klotilde 1873 Bp. ág. tdm.
20. Guttmann Emma 1876 Bp. m.	44. Rokonstein Elvira 1875. Bp. nf. kl.
21. Heincze Luiza 1874 Glan Chau ág.	45. Römmler Gertr. 1874 Drezda. ág. kl.
22. Herczka Irén 1875 Bp. m.	46. Rosenb rg Frida 1875 Bp. m.
23. Hoffmann Irén 1875. Bp. m.	47. Rosenthal Felice 1875. Bp. m.
24. Irgang Margit 1875. Bp. ág. kl.	48. Sauer Anna 1874. Bp. ág.
25. Jakobovics Stefanie 1875. Bp. m.	49. Schelken Irma 1875. Bp. ág. tdm.
26. Károly Janka 1875. Bp. rk.	50. Schloss Janka 1875. Bp. m.
27. Keresztési Irén 1875. Bp. ág.	51. Schreiber Jozefin 1875. Bp. m.
28. Kiss Margit 1875. Bp. ág.	52. Schulek Margit 1-74. Bp. ág. elm.
29. Klein Irma 1875. Bp. m.	53. Stühmer Ilonka 1874. Bp. ág.
30. Knuth Mathilde 1875. Bp. ág.	54. Szám Anna 1875. Bp. rk.
31. Krausz Emilia 1874. Siófok m.	55. Thein Ella 1875 Bp. m.
32. Krausz Gizella 1875. Bp. m.	56. Theiss Armina 1875. Brünn rk. bt.
33. Kulmann Emilia 1875. Bp. ág. tdm.	57. Vargha Luiza 1875. 1875. Bp. ág.
34. Kurcz Irma 1875. Bp. ág. tdm.	58. Weiss Róza 1875. Bp. m. kl.
35. Laufer Jozefin 1875 Bp. m.	59. Widder Klára 1875. Arad m.
36. Lehr Ilonka 1875. Bp. ág. tdm. elm.	60. Zvicker Melanie 1875. Bp. m. elm.

II-dik leányosztály.

1. Abel Laura 1874. Bp. m. óz.	23. Kullmann Ilka 1873. Bp. ág. tdm.
2. Back Olga 1873. Bp. m. óz.	24. Lauffer Frida 1874. Bp. ág.
3. Bartsch Irma 1873. Bp. ág.	25. Légrády Erzszi 1874. Bp. ág.
4. Bászeli Alice 1874. Bp. ág.	26. Magaziner Elza 1873. Bp. mt. kl.
5. Beer Elza 1874. Bp. m. óz.	27. Obál Gizella 1874. Bp. ág.
6. Dulcz Anna 1874. Bp. ág.	28. Olofson Olga 1874. Bp. ág. kl.
7. Dulcz Margit 1873. ág.	29. Ruhoff Hedvig 1873. Zürich ág.
8. Fagyas Vilma 1873.	30. Sonnenfeld Margit 1874. Bp. m. óz.
9. Falvai Gizella 1874. Főth. ág. tdm.	31. Spitz Sarolta 1874. Bp. m. óz.
10. Freund Róza 1874. Bp. m. óz.	32. Spitzer Alice 1874. Bp. m. óz. b.
11. Fröhlich Amanda 1874. Bp. ág. tdm.	33. Stern Regina 1871. Bp. m. óz. kl.
12. Gallus Mária 1873. Bp. ág. tdm.	34. Strasser Gizella 1873. Bp. m. óz.
13. Goldmann Ida 1874. Bp. m. óz.	35. Szedenics Jolán 1874. Bp. ág.
14. Greger Armina 1873. Bp. ág.	36. Szeizing Irma 1873. Bp. r k.
15. Grommen Irma 1874. Bp. ág. tdm.	37. Totth Ilka 1873. Bp. ág.
16. Gründorf Elza 1874. Bécs ág.	38. Vogel Margit 1874. Bp. ág.
17. Haberkorn Amália 1870. Bp. ág.	39. Wähler Lujza 1874. Bp. ág.
18. Herzfelder Stefánia 1874. Bp. m. óz.	40. Weil Irén 1874. Bp. m. óz.
19. Horváth Elza 1873. Bp. ág.	41. Weiszmann Róza 1872. Bp. h. h.
20. Jakobei Erzsébet 1874. Bp. ág. tdm.	42. Wolff Józsa 1873. Bp. m. óz.
21. Klein Olga 1874. Bp. m. óz.	43. Wolff Mariska 1873. Bécs ág.
22. Kovács Ilka 1874. Bp. ág.	

III-dik leányosztály.

1. Bachrach Ilona 1873. Bp. m. kl.	11. Fejérvári Melita 1873 Bp. m.
2. Bargiel Hedvig 1871. Bp. ág. h. kl.	12. Glasner Irén 1873 Bp. m.
3. Bauer Margit 1873. Bp. ág. h.	13. Guttmann Józsa 1873 Bp. m.
4. Biedermann Mária 1870. Bp. ág. h.	14. Györgyei Etel 1874 Bp. m.
5. Brüll Gizella 1874. Bp. m. kl.	15. Heller Hortenzia 1873 Bp. ág. h.
6. Brüll Olga 1872. Bp. m. kl.	16. Henszelman Irén 1 73 Bp. ág. h.
7. Décsy Mária 1873. Bp. m. kl.	17. Herzog Hedvig 1873 Bp. m.
8. Deimel Katalin 1872. Bp. ág. h. tdm.	18. Holitscher Klára 1873. Bp. m.
9. Diamant Bertha 1872 Bp. m.	19. Höcker Karolin 1872 Bp. ág. h.
10. Fabinyi Irén 1873 Bp. ág. h.	20. Koch Irma 1873 Bp. m.

21. Kontor Mária 1872 Győr. ág. h. tdm.	40. Schiller Ella 1873 Bp. r. k.
22. Kuzmik Szeréna 1871 Bp. ág. h. tdm.	41. Schlichter Ella 1873 Bp. m.
23. Lanzemberger Agnes 1872 Bp. ág. h. tdm.	42. Schmidt Olga 1873 Bp. m.
24. Latzkó Klára 1873 Bp. m.	43. Schneider Etelka 1873 Bp. r. k.
25. Liedemann Olga 1873 Bp. ág. h.	44. Schulhof Piroška 1873 Bp. m.
26. Machlup Flóra 1873 Bp. m.	45. Schweiger Edith 1873 Bp. m. kl.
27. Magaziner E. 1873 Bp. mt. kl.	46. Seydhehe m Ilona 1872 Bp. ág. h.
28. Melcer Irén 1873 Bp. ág. h.	47. Steinberger Ilona 1872 Lepsény m.
29. Mellinger Valéria 1873 Bp. m.	48. Stinner Irén 1872 Bp. ág. h.
30. Nagel Leontin 1872 Bp. m.	49. Strasser Valéria 1873 Bp. m.
31. Nagel Zelma 1873 Galgóc. m. †	50. Szlavicek Irma 1870 Kolozsvár ág.
32. Nyitrai Anna 1873 Bp. m.	51. Thein Irén 1873 Bp. m.
33. Ondrey Ludmilla 1871 Besztercebánya. ág. h. dm.	52. Turiet Ilona 1869 Bp. ág. h.
34. Pfahler Teréz Bp. ág. h. tdm.	53. Urbányi Róza 1873 Bp. ág. h.
35. Pinkász Eugen a 1872 Bp. m.	54. Vaisz Felice 1873 Bp. r. k.
36. Rádik Irma 1871 Bp. ág. h. tdm.	55. Weiskopf Józsa 1873 Bp. m. kl.
37. Rogge Anna 1879 Bp. ág. h.	56. Weisz Janka 1872 Bp. m.
38. Rogge Leopoldina 1860 Bp. ág. h.	57. Weisz Judith 1873 Bp. m.
39. Rojtner Hildegard 1871 Bp. ág. h. tdm.	58. Wilk Armina 1871. N. Szeben. ág. h.
	59. Wolff Armina 1873 Bp. ág. h.
	60. Wurfer Gizella 1871 Bp. ág. h. tdm.

IV-dik leányosztály.

1. Armenuly Kaliope 1870 Bp. gk.	30. Maklary Ilona 1871 Bp. ág.
2. Beiczay Feltka 1872 Bp. ágh.	31. Maikó Gizella 1872 Bp. ág.
3. Beer Aranka 1872 Bp. mőz.	32. Mezl Emma 1871 Bp. ág. dm.
4. Biermann Szidonia 1872 Szeged m.	33. Mokry Eszter 1871 Temesvár ág.
5. Blau Katicza 1872 Bp. mőz.	34. Müller Etelka 1863 Bp. mt.
6. Böhm Ilona 1871 Bp. ágh.	35. Nagel Irma 1871 Galgóc mőz.
7. Conrád Vilma 1871 Brassó, ágh.	36. Nedorozstek Julia 1869 Bp. r. k.
8. Deutsch Róza 1871 Bp. mőz.	37. Nigrinyi Gizella 1871 Bp. ág. tdm.
9. Freund Szidonia 1871 Bp. b. m.	38. Palovcsik Teréz 1870 Bp. ág. tdm.
10. Führer Irén 1871 Debreczen ágh. tdm.	39. Pick Bertha 1872 Bp. mőz.
11. Geyer Ida 1870 Brassó, ágh.	40. Pillich Margit 1872 Szombathely ág.
12. Grau Anna 1871 Bp. ágh. kim. tdm.	41. Polánszky Viktoria 1871 Zág. ábrk.
13. Haberkorn Irma 1863 Bp. ágh. kim.	42. Pollák Vilma 1872 Bp. mőz.
14. Hauelsen Mária 1869 Heidelberg	43. Pálth Jusztina 1872 Bp. r. k.
15. Heller Olga 1872 Bp. mőz.	44. Ruzsina Anna 1868 Bp. ág. tdm. kl.
16. Herczfeld Gizella 1871 Bp. km.	45. Sárkány Vilma 1872 Bp. ág.
17. Herczfelder Olga 1871 Fp. mőz. km.	46. Schermann Emma 1872 Bp. mőz.
18. Hirschfeld Eugenia 1871 Bp. mőz.	47. Spitzer Dorottya 1872 Bp. mőz.
19. Hollós Ilona 1871 Bp. mőz.	48. Spitzer Paula 1872 Debreczin m. z.
20. Hovlett Gizella 1872 Bp. mőz.	49. Stern Katalin 1871 Bp. mőz.
21. Jakobey Margit 1872 Bp. ág. dm.	50. Stern Kornélia 1873 Bp. mőz.
22. Jármay Armine 1871 Bp. ág.	51. Szakáll Armina 1871 Bp. r. k.
23. Jenschky Ilona 1872 Bp. ág. kl. tm.	52. Szándtner Irén 1871 Bp. ág.
24. Klein Regina 1872 Bp. mőz.	53. Toperczer Teréz 1871 Göncz-rusza ág.
25. Kohn Paulina 1873 Bp. mt.	54. Titsch Józsa 1872 Bp. r. k.
26. Kovács Matill 1871 Bp. rom. kath.	55. Urbányi Karolin 1871 Bp. ág.
27. Kránz Anna 1872 Bp. mőz.	56. Varga Irén 1872 Gyömrő ág. tdm.
28. Lauffer Martha 1872 Bp. ág.	57. Vasskó Irén 1872 Bp. ág.
29. Leir Jolán 1872 Bonyhád ág. tdm. bet.	58. Wurfer Anna 1870 Bp. ág. tdm.
	59. Zier Ida 1871 Bp. ág.

V-dik leányosztály.

1. Barits Ilona 1871 Bp. ág. h. tdm.	4. Egerer Vilma 1871 Bp. m.
2. Bloch Irma 1870 Bp. mőz.	5. Egger Fanny 1871 Bp. m.
3. Doleschall Elfida 1871 Bp. ágh. tdm.	6. Fink Amalia 1867 Bp. ágh. tdm. km.

7. Freund Ilona 1868 Bp. m.	25. Olbriecht Ilona 1869 Bp. ágh.
8. Freywald Klára 1871 Berlin r. k.	26. Paulovics Irma 1870 Bp. ágh.
9. Gulnerics Anna 1871 Bp. r. k.	27. Pick Malvina 1870 Bp. m. h.
10. Györgyei Irén 1871 Bp. m.	28. Plachy Lenke 1870 Tót-Győrök ágh.
11. Hauer Anna 1871 Bp. tdm. kl.	29. Pollák Paula 1871 Szucsán m. h.
12. Heinze Emma 1869 Glauchau ágh.	30. Saenger Emma 1868 Badin r. k.
13. Krebs Paula 1870 Bp. ág. h. tdm.	31. Schweiger Mária 1870 Bp. ág. h. tdm. kl.
14. Latzkó Annina 1872 Bp. m.	32. Solomonson Malvin 1870 Bp. m.
15. Latzkó Irén 1871 Bp. m.	33. Sommer Melánia 1869 Bp. m. h. kl.
16. Latzkó Margit 1872 Bp. m.	34. Spitzer Roza 1871 Bp. m.
17. Lay Katalin 1869 Kere: ztur ágh.	35. Stühmer Elfrida 1872 Bp. ág. h.
18. Maas Gisella 1871 Bp. ágh.	36. Szalay Ilona 1870 Bp. ágh. tdm.
19. Marcsek Anna 1869 Kézsmárk tdm.	37. Thein Regina 1872 Bp. m.
20. Meisels Etelka 1870 Munkács m. h.	38. Vogel Ida 1869 Bp. ágh. tdm.
21. Mende Erzsébet 1870 Berlin ág. h.	39. Wörner Krisztina 1870 Bp. ágh.
22. Meskó Amália 1871 Bp. ágh. tdm.	40. Wurf Mária 1870 Bp. ágh. tdm. kim.
23. Német Vilma 1870 Bp. ágh. tdm. kl.	
24. Nigrinyi Julia 1869 Bp. ágh. tdm.	

VI-dik leányosztály.

1. Barits Irma 1869 Bp. ágh. tdm.	9. Melczer Hortensia 1868 Bp. tdm. km
2. Biermann Etelka 1869 Bp. mész.	10. Pollák Anna 1868 Bp. mész.
3. Born Bobbála 1868 Bp. ágh.	11. Ruh Gizella 1868 Bp. mész. kim.
4. Breitner Janka 1868 Konstantinápoly mész.	12. Schoch Dorottyia 1869 Bp. ágh.
5. Friedländer Józsa 1868 Bp. mész.	13. Saenger Ilona 1866 Bádín r. k.
6. Herzfeld Nina 1868 Bp. mész.	14. Strausz Kornélia 1868. Dunaföldvár mész.
7. Kuchárczik Gizella 1869 Bp. ágh.	15. Weissmann Emma 1870 Bp. ágh.
8. Lingel Irma 1868 Bp. ágh.	

Külvárosi I-ső osztályú fiúk és leányok.

1. Avar Emil 1875 Bp. r. k. kl.	17. Bössl Paula 1875 Bp. ág. h.
2. Baskay Dezső 1875 Bp. ág. h. tdm.	18. Cserni Lujza 1873 Bp. ág. h.
3. Fröhlich Károly 1875 Bp. ág. h. tdm.	19. Fröhlich Emma 1875 Bp. r. k.
4. Fleisemann János 1875 Bp. ág. h.	20. Kretschmann Emma 1875 Bp. ág. h.
5. Ilavács Lajos 1875 Bp. ág. h.	21. Mokry Ida 1875 Bp. ág. h.
6. Hudák György 1875 Bp. ág. h. tdm.	22. Mokry Margit 1875 Bp. ág. h.
7. Knechtsberger Kristof 1873 ág. h. tdm.	23. Pfäumer Vilma 1875 Bp. ág. h.
8. Kulicz Vilmos 1873 Bp. ág. h. tdm.	24. Pschan Gizella 1874 Bp. ág. h. tdm.
9. Páter Jakab 1875 Bp. ág. h. tdm.	25. Rákossy Gizella 1874 Bp. ág. h.
10. Sivirsky Antal 1874 Bp. ág. h.	26. Rákossy Ilka 1875 Bp. ág. h.
11. Sandtner János 1874 Linbach ág. h.	27. Samarjay Gizella 1874 Bp. ág. h.
12. Szopko Rezső 1875 Bp. ág. h.	28. Urbányi Józsa 1875 Bp. ág. h.
13. Wagner Vilmos 1875 Bp. ág. h.	29. Walcher Ilonka 1875 Miskolc ág. h.
14. Zsizska Gyula 1875 Bp. ág. h.	30. Wittek Anna 1875 Bécs ág. h. tdm.
15. Bodogh Irma 1874 Bp. ág. h.	31. Walter Gusztí 1875 Bp. r. k.
16. Buzl Justin 1875. bp. r. k.	

Külvárosi 2-dik osztályú fiúk és leányok.

1. Bujon Ignác 1872 Bp. ág. h. tdm.	11. Kóch Károly 1873 Bp. ág. h. tdm.
2. Eitler Sándor 1873 Bp. ág. h.	12. Kovács István 1872 Sobor ág. h. tdm.
3. Elizeus J. zsef 1871 Miskolc ág. h. tdm.	13. Kunsch Nándor 1872 Bp. ág. h. tdm.
4. Fellner Sándor 1874 Bp. r. k.	14. Menich Kár. 1868 Kolosvár ág. h. tdm.
5. Fröhlich János 1873 Bp. ág. h. tdm.	15. Palovcsik József 1872 Bp. ág. h. tdm.
6. Gyuresy Károly 1873 Bp. ág. h.	16. Páter Géza 1872 Bp. ág. h. tdm.
7. Hauser Henrik 1872 Bp. ág. h. tdm.	17. Pfähler József 1869 Bp. ág. h. tdm.
8. Hauser Vincze 1874 Bp. ág. h. tdm.	18. Pfanner Henrik 1874 Bp. ág. h.
9. Hudoba József 1873 Bp. ág. h. tdm.	19. Rimmer Gyula 1873 Bp. r. k.
10. Jakab Ödön 1872 Bp. ág. h. tdm.	20. Szalay Károly 1873 Bp. ág. h. tdm.

21. Szivacssek Nándor 1872. Bp. ág. h. tdm.	34. Knechtsberger Karolina 1870 Pozsony ág. h. tdm.
22. Superka Gyula 1871 Bp. ág. h.	35. Lauko Irma 1874 Bp. ág. h.
23. Tóth Kálmán 1874 Bp. ref.	36. Meyer Juliska 1873 Bp. ág. h.
24. Tröster József 1874 Bp. ág. h.	37. Pschán Borbála 1871 Bp. ág. h. tdm.
25. Varga Istv. 1869 Bp. ref. kl.	38. Pschán Vilma 1872 Bp. ág. h. tdm.
26. Deutsch Józsa 1871 Bp. ág. h. tdm.	39. Rugger Julia 1874 Ujszóny r. k.
27. Elizens Erzs. 1873 iskola ág. h. tdm.	40. Sztraczér Erzs. 1874 Bp. ág. h. tdm.
28. Horváth Ferike 1872 Bp. ág. h. tdm.	41. Túrke Klára 1873 Ep. r. k.
29. Hunyady-Gizella 1873 Bp. ág. h. tdm.	42. Urbányi Margit 1874 Ep. ág. h.
30. Kovács Gizella 1872 Bp. ág. h.	43. Vogel Emma 1874 Ep. ág. h.
31. Kucharczik Irma 1873 Bp. ág. h.	44. Wittek Amália 1871 Eécs ág. h. tdm.
32. Künseb Anna 1870 Bp. ág. h. tdm.	
33. Klunker Gertrud 1872 Bp. ág.	

L. A vizsgák sorrendje.

Nyilvános vizsgáink

az 1881—82. tanév végén következő rendben fognak megtartatni.

1. Junius	14. d. e. a IV. leányoszt. Fálvay Antal alatt.
2. „	16., d. e. az I. fiúoszt. Luttenberger Ágost. alatt.
3. „	17., d. e. a II. fiúoszt. Alex Albert alatt.
4. „	17., d. u. 4 óraker a fiúk és leányok ének-vizsgája Schmid Tódor alatt.
5. „	19., d. e. a III. fiúoszt. Kurz Samu alatt.
6. „	20., d. e. a IV. fiúoszt. Lux Ede alatt.
7. „	21., d. e. az I. leányoszt. Tomassek Ilona alatt
8. „	22., d. e. a II. leányoszt. Mikolik J. Kálmán alatt.
9. „	23., d. e. a III. leányoszt. Scholtz Lajos alatt.
10. „	24., d. e. az V. és VI. leányosztály vizsgája.
11. „	24., d. u. 4 óraker a leányok vizsgája a francia nyelvből Erard Julia asszony alatt
12. „	26., d. e. a külvárosi I. és II. vegyesn. oszt. Zábony Alajos alatt.

Jegyzetek.

1. A belvárosi osztályok vizsgái a gymnasiális épület nagy termében, a külvárosié a Klauzál utcában levő 21. sz. alatti házban 9—12 óráig tartatnak.

2. Junius 15-én d. e. 9 óraker és d. u. 3 óraker tartja, szintén a gymn. teremben Tiszt. Német Károly ev. hitoktató ur a vallásvizsgát azon prot. gyermekekkel, kik a községi népiskolák növendékei. A polg. leányiskolák növendékeinek vallásvizsgájuk jun. 10-én d. u. 3—5 óráig lesz a sarkanyus utcai tanodában.

3. A rajzoktatás eredménye az egyes osztályok vizsgáiban, ugyszintén a leányok kézi-munka mutatványai a leányosztályok és a külvárosi osztály vizsgáiban tekinthetők meg.

4. Ezen vizsgákra az iskola előjárói, a növendékek szülői és az iskolabarátok tisztelettel meghívotnak.

M. A jövő tanévre vonatkozó értesítés.

1. Az 1882-83-diki tanév szeptember 1-jén kezdődik, a rendes oktatás 6-án.

2. Szeptember 1., 2. és 3-án, 8-12 óráig csakis prot. növendékek irathatók be. Sept. 4. s 5-én pedig azon más — felekezetű növendékek, kik már az 1881-82-diki tanévben is ezen intézetben voltak.

3. Nem protestáns fiúk, kik eddig még nem voltak ezen intézetnek növendékei, csakis az I. osztályba irathatók be; oda is csak akkor, ha a hely megengedi, miután gyülekezetünk nt. választmányának határozata folytán jövőben az I., II. és III. elemi fosztályba csak 40, 50, illetve 70 tanuló lesz felvehető.

4. A szülők kéretnek, hogy gyermekeik születési évét és napját a beiratásnál születési okmánnyal igazolják, s a beiratási napokat és órákat pontosan megtartsák; mert a ki a beiratással elkésik, magának tulajdonítsa, ha gyermeke a hely szüke miatt fel nem vétetnék.

5. A ki különös körülményeknél fogva akadályoztatnék a jelölt napokon gyermekét beírtni, ezen czélból jelentkezze jökor az igazgatónál, és késcdelmét igazolja.

6. Pót-, felvételi- és magánvizsgák, előleges bejelentés után, szeptember első hetében tartatnak.

7. Felvételi vizsga azon tanulóktól is fog követeltetni, kik a folyó tanévben a rendes vizsga előtt kimaradtak annélkül, hogy külön vizsgát tettek volna.

8. Miután az 1868. XXXVIII. t.cz. 7. §-a értelmében a szülői háznál tanult növendékek is kötelesek valamely nyilvános tanintézetnél évenként vizsgát tenni, a nálunk magánvizsgára jelentkező tanulók csak azon esetben fognak valamely felsőbb osztály tantárgyaiból megvizsgáltatni, ha a megelőző osztályokról hivatalos jellegű bizonyítványt képesek felmutatni.

9. Minden növendék köteles a beírás alkalmával az első félévi tandíjat lefizetni; a második félévi tandíj február hó folytán fizetendő.

10. A külvárosi iskola növendékei tanítójuk által vétetnek fel szeptember első hetében. Ezen iskolában is a félévi tandíj előre fizetendő.

11. A fizetésre egyáltalán fogva képtelen protestáns szülők a gyermekeik után járó tandíj lefizetése alól felmentethetnek, ha az illető kerületi előljáróság által kiállított szegénységi bizonyítványukat gyülekezetünk lelkeszi hivatalánál láttamoztatják, s az a népiskola igazgatója által egyházunk nt.

presbyteriuma elé terjesztetik. Ily folyamodványok minden évben újlag nyújtandók be.

12. Azon hitsorsosoknak azonban, kik kedvező körülmények között vannak és daczára ennek az egyháznak nem cselekvényes tagjai, gyermekeikért, ha azokat iskoláinkba járatják, kettős tandíjat kell fizetniök.

Budapesten 1882. június havában.

A tanítói testület nevében :

Falvay Antal,

e. i. igazgató.

